CONU LEONIDA:

„Nu se poate să fie revuluție... Cîtă vreme sînt ai noștri, cine să stea să facă revuluție?”

CONVORBIRI LITERARE

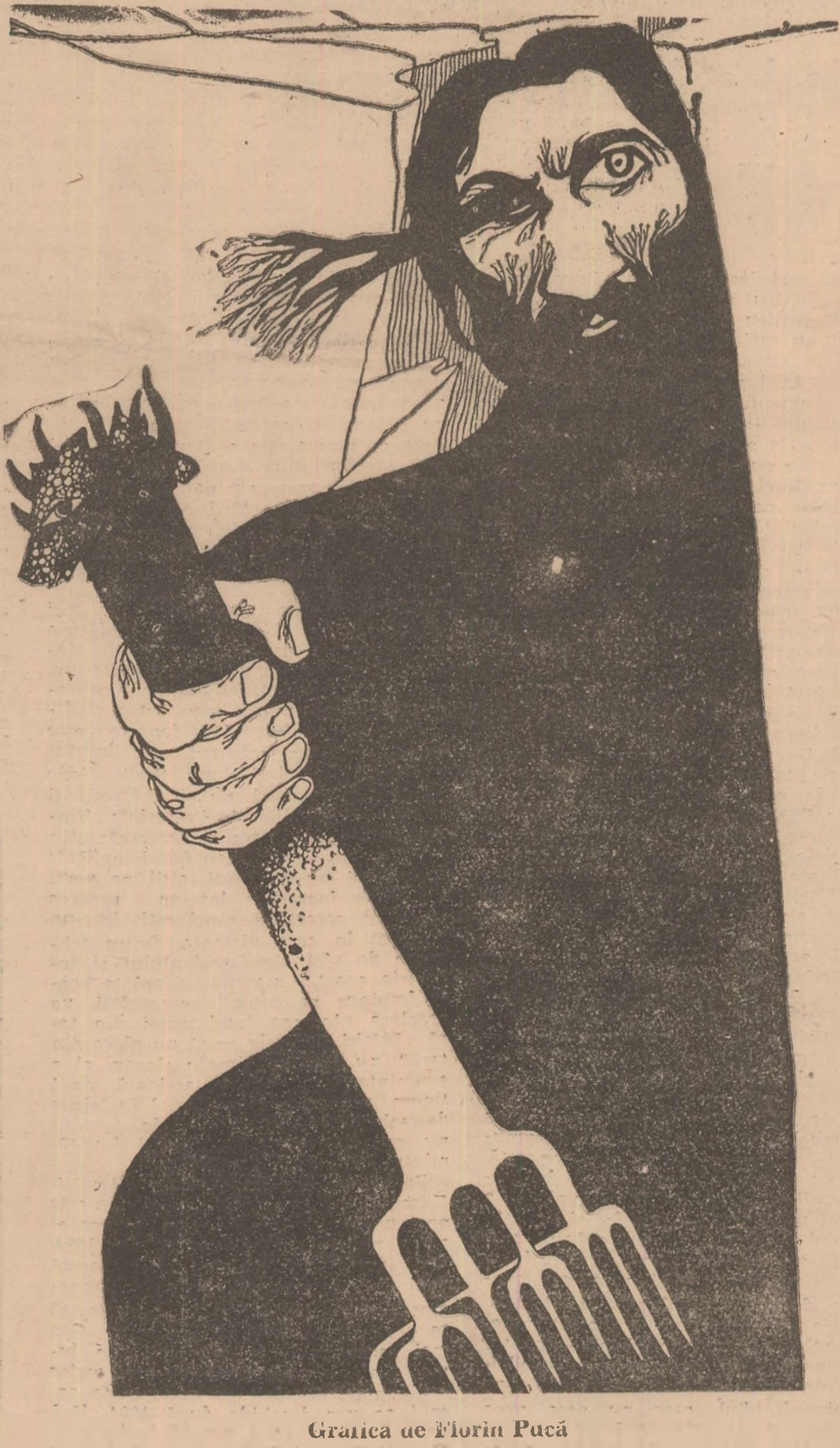
FONDAT 1867 DE „JUNIMEA”

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor din România, serie nouă, nr. 40 (1286) decembrie 1990

De ziua națională

De ziua națională, ar trebui să fim veseli, entuziaști, exuberanți. Și nu sîntem. Ar trebui să ne scuturăm măcar azi de zgura necazurilor cotidiene și să celebrăm, cu inima întreagă, împlinirea, acum șaptezeci și doi de ani, a idealului național. Dar nu putem. Întîi pentru că ceea ce s-a realizat în 1918 nu mai există decît parțial în 1990. Cîteva bune milioane de români se găsesc, de o jumătate de veac, sub ocupație străină. Nu zi de sărbătoare e 1 decembrie, ci de doliu. În al doilea rînd, evenimentele petrecute în România din decembrie trecut încoace au fost prea numeroase și prea grave spre a fi puse între paranteze. E anul de cînd pendulăm între speranță și cruntă dezamăgire. A fost înlăturată dictatura unei familii, nu și sistemul care o făcuse posibilă. Acesta și-a regrupat forțele și, călcînd pe cadavre, a acaparat iarăși puterea. Nomenclatura de rang secund a ocupat fotoliile după care tînjise o viață. Prin manevre mai mult ori mai puțin abile, incitînd și mințind, inventînd mereu țapi ispășitori și potențiale amenințări, a sucit bietele minți ale unui popor schilodit fizic și sufletește de comunism. I-a promis marea cu sarea și el a crezut. L-a dezinformat și el s-a lăsat amăgit. I-a speculat patriotismul și sentimentul național și el n-a fost în stare să distingă ce se ascundea îndărătul altminteri frumoaselor cuvinte. O propagandă murdară i-a prefăcut pe dizidenți în dușmani ai neamului și vînzători de țară. Aceeași propagandă n-a ezitat să ridice mulțimea împotriva intelectualității, acuzată de toate păcatele imaginabile. Iar cînd și aceste mijloace i-au părut insuficiente, a trecut la represiune, lăsînd bîtele minerilor să facă ordine. *Dezbină și stăpînește!*, deviza oricărui regim totalitar, a fost și este cuvîntul de ordine al actualei puteri din România. Dezbinarea societății noastre a atins, ca urmare, cote greu de imaginat. Și, după ce a lucrat din răsputeri la divizarea ei, echipa guvernanților mai are fariseicul tupeu de a îndemna la concordie! Socială și națională. Căci nu doar straturile societății au fost învrăjbite, dar și naționalitățile. Tragedia din martie probabil că n-ar fi avut loc dacă puterea ar fi dezamorsat la timp o situație istoricește cunoscută ca explozivă. Însă ea s-a făcut că nu vede. În ordine economică, lucrurile sînt la fel de grave. Vistieria țării a fost golită într-un mod pur și simplu iresponsabil. Ineficiente cheltuieli în afară și nejustificate concesii înlăuntru ne-au adus la sapă de lemn. Privatizarea, despre care se vorbește cu atîta insistență, e împiedicată de absența unui cadru juridic adecvat. Mai mult, ceea ce Parlamentul pare să dea cu o mînă, ia guvernul îndărăt prin hotărîri parcă anume destinate să încurce și mai tare lucrurile. Încurajarea liberei inițiative e nulă. Capitalurile străine, prezentate în primăvară drept inamice ale independenței noastre, n-au nici o garanție a investițiilor. Impozitele la care sînt supuși întreprinzătorii sfidează orice calcul rațional. Și, pentru a pune capac la toate, guvernul a decis liberalizarea prețurilor înainte de a avea o adevărată economie de piață. În cîteva zile, majoritatea materiilor prime și produselor au devenit inaccesibile omului cu venituri mijlocii. Ceea ce, pînă la 1 noiembrie, era de negăsit la prețuri modice, acum nu se găsește la prețuri de trei, patru și chiar cinci ori mai mari. În cele mai multe cazuri, nimic nu justifică escaladarea coșmarescă a prețurilor. Nimic, în afară de dorința puterii de a arunca povara crizei în spinarea cetățenilor, miluiți cu o compensație ridicolă. Mizeria vieții sub dictatură are toate șansele să trezească nostalgii. Disoluției societății și pauperizării rapide a națiunii i se adaugă un accentuat sentiment de neîncredere într-o putere care a promis transparență, dar a promovat tot vechea politică, a misterului comunist. Nu se știe nici azi cine poartă răspunderea pentru morții de după 22 decembrie. Nu se știe adevărul despre securitate, despre Tîrgu-Mureș, despre 13—15 iunie. Procesele sînt regizate, drepturile cetățenești sînt violate. Încrezători la început, oamenii au redevenit sceptici, au reintrat în carapacele ce-i ajutaseră să supraviețuiască dictaturii. Încrezător la început, Occidentul ne privește cu suspiciune și zîmbetele noastre diplomatice nu-i spulberă serioasele îndoieli. De unde veselie, entuziasm, exuberanță?

Al. DOBRESCU

Grafica de Florin Pucă

MASSMEDIA ÎN PAS DE DEFILARE

Ne paște astăzi iarăși bucuria, De a avea Verdeț în România...

★ Ne exprimăm pe această cale sincera indignare că televiziunea română nu a transmis mitingul F.S.N. din data de 20 noiembrie ★ care a [illegible] mult promise, în sfîrșit ! ★ [illegible] ★ [illegible] de la martori oculari că fesenistii au fost minoritari la miting ★ anticomunistii i-au înconjurat din toate părțile ★ la [illegible] cum o gașcă de pensionari din Ministerul de Interne [illegible] o pancardă pe care scrie „Studenții susțin frontul" ★ la primul miting studențesc, propun o pancardă pe care să scrie „Frontul susține securitatea" ★ cîtm studenții au strigat și ei, pe timpuri, „Jos Chitac", interniștii strigă „Jos Marian [illegible] anu" ★ lozincile frontului sînt contra-lozinci la palatul Cotroceni e o prinjubetoare, ca să moară de necaz Rațiu și Cîmpeanu ★ s-a reînființat partidul comunist [illegible] ca să moară de necaz Rațiu și Cîmpeanu ★ că Ilie cu se bucură ★ revelion fără Ion ★ Angela Băcescu ia interviu lui Ion Coman în [illegible] soare ★ aceasta se plînge de revista ministrului de interne, care îi blamează și după moarte pe generalii Nuță și Mihalea, „cînd nu se mai pot apăra" ★ halal ★ securitatea și-a pus, se vede, nădejdile în România Mare, că revista „Pentru patrie" a trecut la inamic ★ încă o intervenție de prost gust a lui Ștefan Cazimir, deputatul-kitsch ★ nu mă prăpădesc după Doru Viorel Ursu, dar nici chiar așa ★ ultima noutate : în afară de Ion Coman, toți sîntem agenți străini ★ el trebuie eliberat neîntîrziat, ca să se ducă să apere Ardealul ★ parcă zicea că-l supără arterita, mai înainte ★ dl. Edgar Papu prefațează cartea lui Vadim Tudor și semnează în România Mare ★ să mai comentăm ? ★ nu mai comentăm ★ ni s-au lungit urechile de cînd așteptăm să scoată [illegible] ca ziarul Z al AZR ★ un [illegible] ★ texte de semnat [illegible] elegante ★ pagini din mijloc cu [illegible] în proză ale avangardiștilor și ilustrații de Victor Brauner ★ traducere din Starobinski ★ pagină excelentă de Vladimir Tismăneanu despre singurătatea [illegible] Gorbaciov în „România literară" ★ cotidianul „Tineretul liber" continuă să arate ca o varză ★ cotidianul „Adevărul" a descoperit un nou mastodont, pe Andrei Alexandru ★ tot înainte, tovarăși ★ dar păcat că ați făcut și numere bune ★ aranjați-le burse în străinătate la talentații ăștia, dacă altfel nu puteți scăpa de ei ★ ziarul Azi [illegible] constant că și agresivitatea poate fi plată ★ cotidianul 24 [illegible] la prima aniversare ★ să trăiască și la mai mare ★ deja se [illegible] un mai bine, dar ar mai fi loc ★ totdeauna este ★ într-un interviu acordat revistei „Opinia studențească" dl Stelian Moțiu spune felurite enormități, deloc deranjat de intervievatoarea sa, Dorina Băsu ★ ori știți ce să-i întrebați, ori lăsați-i în pace ★ dl. Moțiu se arată ca un alt parvenit intelectual frustrat de glorie ★ Grupul pentru Dialog Social îi destabilizează mediocritatea ★ o fi el inspiratorul [illegible] dozinei : „La Brașov și Timișoara, G.D.S.-ul minte țara" ? ★ nu [illegible] știm totuși că dl Moțiu a terminat o facultate ★ cea mai bună [illegible] din acest an la TVR, luni 19 noiembrie, la Viața spirituală ★ realizator Dan Micu ★ despre subteran, despre violență și despre creștinism în imagini de o poezie rară ★ cu un montaj excepțional ★ [illegible] poate deci ★ mai sînt operatori în televiziunea română ★ cei de la [illegible] au încercat și ei altceva ★ rău nu e, dar mai este de lucru ★ oricum emisiunea e mai bună ca pe timpurile lui Cinchită & [illegible] ★ așa cum Cronica parlamentară este mult mai bună ca pe [illegible] Alexandru Stark ★ Alexandru Stark este în schimb bun să reprezinte cultura română la Paris ★ prețurile au urcat, apoi au scăzut ★ în discursul său publicat în „Adevărul" autorul acestei politici de „Lovește și fugi", dl Petre Roman reclamă procesul comunismului ★ subtil fel al d-lui Roman de a ne chema în ajutorul său ★ nu știi la ce l-am putea ajuta ? ★ știe el în schimb ★ la palatul Cotroceni, unde săparea gropii de metrou trenează ★ am fost pînă acolo să mă conving cu ochii mei și așa este ★ dl. Iliescu a cucerit electoratul cu 180 de cuvinte ★ mai e cazul să vă spun cu cîte a pierdut Gabriel Liiceanu ?

(A. M.)

Televizorul între răgetele Nicaleonine și pisicismele prezidențiale

Este suficient să vezi cîteva scene din „Pentru cine bat clopotele, Mitică?" pentru a te întreba dacă regizorul nu șarjează cam tare. Cînd însă ieși pe străzile Bucureștiului, devine clar că Lucian Pintilie intuiește perfect temperamentul latino-țigano-balcanic al micului Paris. De la răgetele nicaleoniene la pisicismele prezidentale, de la scenele cu pisici și șobolani din inima capitalei la luxul frustrant al magazinelor pe bani adevărați latinitatea orientală a orașului gîlgîie printre dozele strivite de bere și Cola.

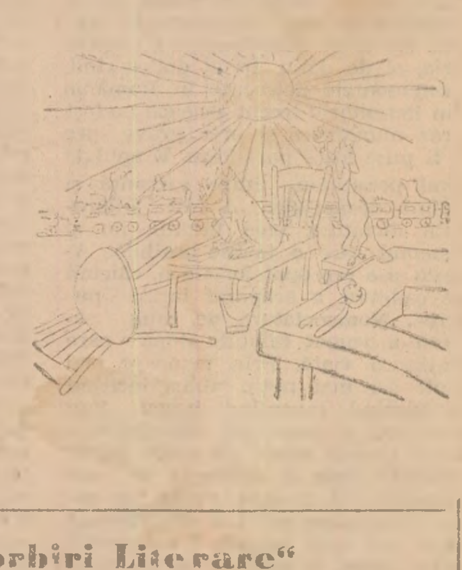
Într-un astfel de cocteil sudic de temperamente, o acțiune politică reușită înseamnă de regulă o manifestație reușită. Mai vezi vreun afiș care anunță un spectacol de muzică populară organizat de unul din partide, însă de obicei principiul maximului de eficiență cu minimum de efort funcționează perfect. Și ce poate să fie mai eficient decît o manifestație televizată? De la manifestațiile de proporții ale Alianței civice și ale FSN-ului pînă la aparițiile hebdomadare ale lui Nica Leon (de curînd partidele care-l au ca marcantă personalitate pe N.L. și-au extins activitatea politică și în Craiova unde unul dintre ele își are sediul central: cu alte cuvinte și craiovenii se vor bucura, de acum înainte de o manifestație săptămînală). Interesant este că aceste monologuri de o parte și de alta, care nu par a tinde spre un dialog real (felul în care reporterii de la Gaudeamus, studenții tradiționali dușmani de clasă, au fost altoiți cu ștremelegele rozariului fesenist o dovedește din plin) tind uneori spre o simbolistică a imposibilității comunicării frizînd poezia una concretă, evident. Astfel, pe programul de manifestații al zilei de 22 noiembrie, a fost și una în Piața Revoluției, în fața fostului Comitet Central. În jurul unei femei cu portavoce s-a strîns încet o mulțime curioasă și o oarecare cantitate de polițiști blazați și visători. Femeia cu portavoce a vorbit îndelung clădirii goale, invitînd spiritul premierului (în acel moment cuibărit între norii altor continente) sau al președintelui, care nu prea avea ce căuta acolo, să apară pe covoraș poate cîndva curat al intrării principale, unde adolescentul îl mima pe unul din cei doi, n-aș putea spune care, spre hazul general inclusiv al polițiștilor. Această lungă ședință de spiritism era cîteodată întreruptă de un val de huiduieli provocat, după toate aparențele de apariția vreunui [illegible] cu o ladă de portocale sau lămîi din ceea ce lumea știa a fi un depozit al noii nomenclaturi (s-ar părea chiar că vechile magazine ale partidului comunist, din zona străzii Primăverii ar funcționa azi în folosul posesorilor carnetelor F.S.N.: aviz amatorilor: poate fi folosit la intrare și un pașaport american).

În același timp la doar cîteva zeci de metri mai departe se desfășura coloana unei uriașe manifestații sindicale a unor institutii de cercetare. Fără o culoare politică anume amenințările planau totuși greu între clădirile Bucureștiului pînă departe, spre celălalt capăt al coloanei, prin dreptul noului sediu al Uniunii Scriitorilor: „Domnilor miniștri, nu ne determinați să deschidem filiale în Pretoria": „Vindem emanare contra proiectare": „Nu întotdeauna licențele au fost benefice": „Dacă voi nu ne vreți alții ne vor". Lipsa de încredere într-un progres rapid al cercetării românești, într-un moment în care distanța dintre tehnicile de vîrf ale Occidentului și industria noastră manufacturieră te poate împinge pe pragul resemnării, va accelera plecarea inteligenței din țară. „Plătiți creierele ca să nu plece din țară" nu este un simplu slogan, ci o amenințare extrem de serioasă, dacă ținem seama de faptul că măririle de salarii au ocolit pînă în prezent nu numai cercetarea dar și învățămîntul.

Problema este extrem de spinoasă. Europa, în momentul de față este preocupată pînă la obsesie de reașezarea politică și economică din 1994. Cine dorește să reziste după această dată la o concurență care va transgresa granițele naționale trebuie să se organizeze cît mai bine acum. Cea mai mare casă de economii din lume, Cariplo, își pune foarte serios problema infiltrării pe noile piețe care i se vor deschide după 1994, fără de care riscă să-și piardă întîietatea. Grupul Renault-Volvo duce o bătălie pe viață și pe moarte cu firma germană Volkswagen pentru Skoda cehoslovacă, „perla industriei răsăritene", partea franceză invocînd de altfel multe argumente politice („nu este nevoie să recreăm marele Reich german"). Cum toate deciziile economice și politice importante sînt dictate de anul 1994 este — sau ar trebui să fie [illegible] că actualul guvern [illegible] niște afaceri cît [illegible] să ducă o politică destul de [illegible] ca aceea a Uniunii Sovietice. Deschiderea maximă spre vest și invitarea capitalului străin indispensabil suprapusă peste o carențe [illegible] în materie de politică internă, argumentul fiind din nou unul care ține de politica externă [illegible] [illegible] te politică [illegible] rile în care investesc. Cum actualul guvern a fost obligat de [illegible] mentare ale [illegible] de viață să înceteze a mai [illegible] prețurile, manifestațiile cu caracter social s-au alăturat celor politice ducînd la o situație explozivă. Rezultatul tradus în obiceiurile politice ale Balcanilor în aceeași zi poți vedea la o distanță de numai cîteva zeci de metri două manifestații una cu caracter politic și cealaltă cu caracter social.

Și cine e de vină? Ca întotdeauna televiziunea, sărmana. Cea care a ucis cartea și este pe cale în Occident cel puțin să ucidă și presa scrisă să o înăbușe. Ea este singura capabilă să dea unei manifestații care cere un efort minim, un caracter național. Giorgio Mendella, directorul financiar al canalului de televiziune „Rete Mia" este perfect conștient de puterea de persuasiune a televiziunii, atît la el în țară cît și la noi: „Am explicat românilor că avem posibilitatea de a aduce, în fiecare an, 14.000 de italieni pe litoralul Mării Negre, dar românii, care au orchestrat revoluția la televiziune în numai două zile, și-au dat seama de adevărul spuselor mele". Lăsînd altora plăcerea de a descoperi orchestratorii revoluției de la televiziune [illegible] personalul [illegible] an și nu numai [illegible] și care ar putea deveni [illegible] Giorgio Mendella [illegible] gîndit și la acest lucru) o adevărată atracție pentru turistul occidental [illegible].

Radu ANDREESCU

...ntem aproape ...orți

...place și nu vrem să mun-
...urat furăm în continuare, cît
și de unde se poate. În schimb
să ne îmbogățim peste noapte,
...car prin vreo idee mare, ci
...culă și șmecherii. Cît despre
...ie, adevăr, civism, nu mai
...mi ce înseamnă și la ce folo-
... timp am făcut cozi la ziare,
...u că eram însetați de adevăr,
... că adevărul era extraordinar
...int. Acum cumpărăm *Romă-*
..., fiindcă scandalul, bîrfa, miș-
..., ridicatul poalelor, țigănis-
...domnia deșănțată ne excită.
... avem atîtea ziare și reviste
...ete de cultură, ci din velei-
... din sete de bani ușor de
Libertatea pentru noi înseam-
... pentru orice fleac, mersul
... și tampoanele tramvaiului,
...a politică în aer liber, fuga
...ă, bișnițăreala nerușinată, ne-
...emigrarea către dolari și în-
...apidă, lipsa răspunderii, lip-
...ei constrîngeri, mai ales mo-
...icărei limite, a oricărei norme.
...i care n-au făcut (și nu fac)
...ruce, scot foi religioase; ac-
... securiști ne dau lecții de
... democrație; impostorii con-
...ntreprinderi și instituții;
...irituali sau pur și simplu
... ne judecă, ne dau sfînta
...nie sau ne fac legi și consti-
...rtidele politice sînt pline de
... și securiști. Cu o excepție
...am auzit pe nimeni făcînd
... și e tot mai greu să găsești
...epatat, în care să ai încre-
...denții înșiși nu doar că nu-s
... după decembrie s-au dove-
... doar fripturiști. Intelectua-
...și sînt cei mai versatili și
...uniști. Pe Scriitorul român,
... de șpriț", nu-l interesează
...niseala și biata lui glorie,
...peste hotare și valuta. Scri-
...rea să fie mai toți deputați,
...efi de partid sau măcar de
... de instituții. Mulți își ex-
...rușinare vreo suferință care
...rite de la patrie, ca cerșe-
...ența sau handicapul. Nimeni
...ar cu nimeni, dar de pre-
...înt, se prefac. O majoritate
...e de veleitari și impostori,
...e de nevoie și disprețuin-
... pe altul. Și cînd apare
... adevărat, îi taie capul ca
... Costin, sau îl alungă sau
...ză sau îl ucid pur și simplu.
...m valoarea, ne exaltăm de-
...diocritățile și impostorii și,
...n nevoiți să luăm în seamă
...u, îl insultăm printr-o lin-
...șănțată, neputîndu-ne ridica
...nirație.
... corupți de la măturător și
...inistru, și nu poți respira
...ti versatil, dacă nu dai mi-
...u flatezi prostia și delinc-
...em nepăsători de tot ce ni
...: de foame, de frig, de în-
... batjocură, de crimă. Ne
...oto eroii în piețe publice,
... încă vii îi lăsăm să moară
...sau de răni, îi prigonim, îi
... îi închidem, îi ucidem
...cei mai curați, care luptă
...ască, ...

...tatea și viața pentru noi, îi scuipăm, îi huiduim, îi băgăm în pușcărie. Aprobăm și aplaudăm hoarda care ne rupe oasele, care devastează universitatea, care ridică ciomagul, și urletul cavernar. Cînd au apărut cei curați la lumina zilei, mamele noastre, femeile noastre, bunicile noastre i-au huiduit, i-au scuipat, i-au batjocorit, și au urlat să fie bătuți și nimiciți.

Am votat F.S.N.-ul și nu ne pasă că el este partidul celor care au dus țara la dezastru și la nebunie, al celor care au tras în mulțime din decembrie încoace, al celor care mint, fură, distrug și ne batjocoresc și acum, al celor care ne duc iarăși la dezastru.

Suportăm ca ungurii să ne batjocorească zilnic, să ne alunge profesorii, elevii din școlile ardelene, ba chiar și din inima Capitalei! Cu cît ei devin mai nerușinați, mai criminali și mai deșănțați, cu atît noi tăcem, îi promovăm în organisme sociale și politice, le dăm muzica la radio și vorbim de înțelegere, lăsîndu-ne compatrioții, monumentele, întreprinderile în voia soartei.

Părem o nație de sinucigași, dar de sinucigași din prostie, din ticăloșie, din tembelism și ignoranță.

O nație fără refugii, aici nu poți studia, căci n-ai cărți sau laboratoare, nu te poți retrage în mănăstiri, căci acolo e bazar sau forfotă turistică, nu te poți dedica luminării celor mulți, căci aceștia nu vor decît să fie lăsați în pace să lenevească, nici trezirii lor, cum s-a întîmplat, căci te ucid cu cea mai violentă ură. Sau descoperă leacul cancerului sau al SIDEI, și medicii te vor ridiculiza și alunga. Să pleci din țară, ești român, și nici o țară nu mai vrea să audă de români, care au ajuns lepra Europei și a lumii.

Singurul loc pentru tine e moartea. Se și aud glasurile care spun că dispărem ca nație, dacă vom continua tot așa. Nu știu, știu doar că de continuat continuăm. Continuăm să coborîm, în mizerie, în marasm, în ticăloșie, în disperare. Am devenit o batjocoră, chiar pentru noi înșine. Și întîi am batjocorit, pe cei care i-am numit și-i numim eroii din decembrie. Dacă ar fi o cît de mică rază de speranță, ai exalta-o. Ai spune că, atins fundul prăpastiei, trebuie să începem să urcăm. Dar nu, noi n-avem limită în a face și a suporta răul, urîtul, neadevărul. Poate că prăpastia noastră n-are fund, și vom dispare și nici nu vom ști că nu mai sîntem. Am dat vina pe partid și pe Ceaușescu. Dar de abia acum sîntem peceriști și ceaușiști și așa vom fi fost dintotdeauna, așa vrem să rămînem: delatorii, bișnițari, gargaragii. Avem și scoatem mereu legi bune, cu care însă nu ne putem mîndri, căci ele nu se pot aplica și nu pot străbate prin inerția și ostilitatea corupției și necivilizației.

Avem partide, dar tocmai puzderia lor arată neseriozitatea lor și lipsa de ethos. Formele fără fond proliferează în toate domeniile.

Am avut conducătorul pe care l-am meritat, partidul pe l-am meritat, securitatea pe care am meritat-o și pe care am sporit-o prin colaboraționism și evasiunanimă delațiune. Iar acum avem conducătorul pe care ni l-am ales, pe care-l merităm și răsmerităm, pecerist, nomenclaturist, KGB-ist, securist, și compania de aceeași teapă.

În apocalipticele leagăne de copii, doctori și surori iau acestor nenorociți jucăriile și cele cîteva portocale și ciocolate dăruite; te întrebi ca N.D. Cocea: poate fi românul numit om?

Am crezut că Dumnezeu nu doar și-a întors fața spre noi, dar că l-am și apucat de un picior. Acum ne dăm seama că speranța de a-l mai vedea vreodată este cu totul improbabilă. Atunci ne-a dat o iluzie, pentru a ne arunca și mai departe de la fața lui. Fizic vom supraveţui noi cumva, ca și pînă acum. Dar spirituali sîntem aprope morți și zi de zi ne afundăm în moarte.

N. I.

Acoperire și intimidare

Acoperire și intimidare *sau, mai simplu,* neoceaușism. *Așa s-ar putea caracteriza în rezumat raportul d-lui Măgureanu V. despre S.R.I., prezentat Parlamentului pe 22 noiembrie a.c. Făcut public într-o perioadă de tot mai accentuată contestare, în special prin cererea de demisie a președintelui țării — datorită responsabilității sale pentru evenimentele sîngeroase din iunie — și a guvernului — din cauza dezastrului economic actual —, intervenția șefului S.R.I. a avut, după părerea noastră, un caracter tendențios. Astfel s-a apelat la* LIMBAJUL *(de lemn) tipic* VECHIULUI REGIM *și la* motivațiile vechii Securități, *insistîndu-se pe* agenturi străine, *(care și-ar face de cap în țara noastră ?!),* pe grupuri teroriste, *(nu, nu cele din decembrie, ci cele le*gionare!!!). *După dl Măgureanu, agenții străini s-au infiltrat masiv în sindicate, asociații obștești, partide politice. (N-or fi „clasicii" noștri securiști acești agenți ?). Conform logicii domniei sale, înțelegem că infiltrarea s-a produs în acele sindicate, altele decît CNLOSR. Ori, în toate asociațiile și partidele nefeseniste, pentru că, nu-i așa, contestă modul de guvernare al FSN! Sau n-am înțeles noi bine și e vorba chiar de partidul FSN, care, ignorînd problema Basarabiei, pare a se fi pus în acord cu unele agenturi imperiale ?*

Raportorul a mai vorbit și de agenții infiltrați în rîndul minorităților naționale, ceea ce în lipsa prezentării unor probe evidente poate fi apreciat ca o manifestare naționalist-șovină. Totuși, încercînd să se delimiteze de această orientare, șeful S.R.I. a făcut afirmații despre existența extremei drepte legionare. *S-o fi referit la acei scribi de la AZI, ROMÂNIA MARE, PHOENIX — ORADEA ș.a. ? E adevărat, sublinierea existenței mișcării legionare* și minimalizarea extremei stîngi *— comuniste și neocomuniste, efectiv prezente în țară — are un ca*racter de acoperire pentru unele acțiuni nefaste ale puterii *și, în același timp,* de incriminare a mișcării populare de stradă *sau* a publicisticii de contestare. *Pe baza acestor argumente, orice viitoare măsuri represive sînt de pe acum justificate, în opinia guvernanților. Iar pentru a fi mai lesne aplicate se folosește acum* tactica generală de intimidare a tuturor asociațiilor *(sindicate, partide etc.), care nu s-au supus* partidului unic — F.S.N. *Va fi totuși din ce în ce mai greu pentru putere, deoarece o mare parte din popor va trebui etichetată ca* vîndută agenturilor străine, legionar-fascistă, teroristă...

Mai ușor de realizat pentru deținătorii actuali ai puterii va fi operațiunea de întărire a forțelor represive. Totuși, deși am înțeles că S.R.I.-ul a recuperat aproape pe toți securiștii, (ce comisie civică i-o fi verificat ?), dl. Măgureanu nu a adus date concrete, necesare comisiei parlamentare de anchetă „13—15 iunie". Ceea ce nu ne miră, fiindcă ar implica persoane foarte sus-puse. Însă ne face să ne întrebăm: Din ce bani sînt plătiți toți acești securiști ? *Din cei rezultați din „liberalizarea prețurilor" ? Și am mai întreba: De ce directorul S.R.I. nu a adus în fața Parlamentului date concrete despre* rolul activ al securiștilor în toate acțiunile cu adevărat destabilizatoare ce au avut loc în țară *(12 ianuarie, 28—29 ianuarie, martie — Tg. Mureș, 13—15 iunie) ? Nu de alta dar de luni de zile în presa democrată s-au adus o serie întreagă de dovezi în acest sens.*

Încolo, ce să mai spunem ? Poate doar că această manevră de acoperire și intimidare *pare a fi un pas din scenariul instaurării unei noi dictaturi în România. Și asta sub masca făuririi unui stat de drept, de tipul* democrației „originale". *Numai că nu prea e originală, ci tipic ceaușistă.*

Dan OLARU

„Ei ! madam P

DE CE TRA[C]

LEONIDA : **D-apoi bine, frate, pînă cînd tot rabdă azi, rabdă miine ? că nu mai merge, domnule, s-a săturat poporul de tiranie, trebuie republică !**

EFIMIȚA : **Adică zău, bobocule, de ! eu, cu mintea ca de femeie, pardon să te-ntreb și eu un lucru : ce procopseală ar fi și cu republică ?**

LEONIDA (minunat de-așa întrebare) : **Ei ! bravos ! ș-asta-i bună ! Cum ce procopseală ? Vezi, asta-i vorba : cap ai, minte ce-ți mai trebuie ? Apoi, închipuiește-ți dumneata numai un condei, stai să-ți spui : mai intii și-ntii că dacă e republică, nu mai plătește nimenea bir. . .**

EFIMIȚA : **Zău ?**

LEONIDA : **Zău. . . Al doilea că fieștecine cetățean ia cîte o leafă bună pe lună, toți într-o egalitate.**

EFIMIȚA : **Parol ?**

LEONIDA : **Parol... Par egzamplu, eu. . .**

EFIMIȚA : **Pe lingă pensie ?**

LEONIDA : **Vezi bine, pensia e bașca, o am după legea veche, e dreptul meu ; mai ales cînd e republică, dreptul e sfînt ; republica este garanțiunea tuturor drepturilor.**

EFIMIȚA (cu toată aprobarea) : **Așa da.**

LEONIDA : **Și al treilea că se face și lege de murături.**

EFIMIȚA : **Cum lege de murături ?**

LEONIDA : **Adicătelea că nimeni să nu mai aibă drept să-și plătească datoriile.**

EFIMIȚA (crucindu-se de **Maică Precistă, Doam dacă-i așa, de ce nu se curînd republică, sor**

LEONIDA : **Hei ! te la narii, domnule ? Fire vine lor la socoteală s plătească niminea bi proape de mintea on unde ar mai mînca e cu lingura ?**

(I. L. Caragial
Leonida față
unea).

Pentru cine bat clopotele

După ce am văzut filmul lui Pintilie, am recitit D-ale carnavalului *și textul mi s-a părut (ca vechi admirator al lui Caragiale îmi asum riscul unei atari mărturisiri) destul de searbăd și de un haz cam ieftin. Impresia era, neîndoielnic, consecința șocului pe care-l produce filmul. Chiar și spectacolul de la Bulandra de acum două decenii și jumătate apare, dacă îl țin bine minte, palid în raport cu pelicula realizată în 1980. Ecranizînd* D-ale carnavalului, *Pintilie a turnat în replicile piesei „vitrion" (adevărat), a dislocat fraza, a deplasat accentele, a trimis lumini piezișe asupra unor vorbe pe care pînă acuma parcă nu le remarcase nimeni, a făcut ca farsa să gliseze către oniric iar derizoriul către tragic. Și — bineînțeles — viceversa. Căci toate se amestecă și se întretaie în această sarabandă aiuritoare, în această lume năucă și năucită unde domnesc violența, delirul și bășcălia.*

Care este, în De ce trag clopotele, Mitică ? *„partea" lui Caragiale și care a lui Pintilie, e o întrebare ce s-a pus (era normal să se pună) și nu are rost a o mai relua aici. Chestiunea pe care vreau să o ridic este aceea a viziunii asupra mahalalei, o mahala ce pare a fi zgîriat — după mărturisirile contemporanilor — retina și timpanul spectatorului din 1885. Motivația acestei reacții stă însă în tabu-urile morale și estetice în vigoare la acea epocă. Altfel, lumea din* D-ale carnavalului, *n-ar fi, zic eu, chiar atît de antipatică. Sociologic vorbind, lucrurile stau cam așa : în jurul unui personaj cu statut social bine definit (are meserie, are dugheană, are amploaiat) evoluează o serie de indivizi cu ocupații incerte, consumîndu-și timpul și energia cu precădere în istorii de amor. Se „dau mari" cînd e la o adică, invocînd convingeri politice, principii morale sau decizii eroice care le-au marcat destinul. Sînt pe cît de bănuitori pe atît de naivi, de ușor de înșelat. Par (cu excepția Catindatului, și încă...), la adăpost de grija zilei de mîine. Deși distribuite cu parcimonie, semnele unei relative bunăstări sînt ușor reperabile: se bea vermut, jamaica și bere. Didina are slujnică, Pampon și Crăcănel procură, în miez de noapte, mezeluri și vinuri pentru un chiolhan improvizat etc.*

Or, în filmul lui Pintilie, mahalaua, mai întîi ca decor, nu e nici măcar suburbană, ci e un spațiu halucinant situat undeva între maidan și sat. Case risipite ici-colo, noroi, bălți, cîini vagabonzi. În localurile publice e o viermuială imundă: jeg, transpirație, zgomot asurzitor. Personajele reacționează visceral, cu o încrîncenare ce atinge fanatismul. Bătăile sînt de-adevăratelea, nu „ca la Norma". Mitocănia, ca stare de spirit, și mod de existență, transpare peste tot : în detaliile decorului, în vestimentație, pe fețele colțuroase ori buhăite, pe capul tuns zero al lui Pampon. Singur Mitică, siluetă de dandy impasibil, dă impresia că se distanțează de această lume. O face spunînd bancuri nu o dată stupide, zîmbind subțire și aruncînd în jur priviri cercetătoare. Stă cot la cot cu mitocanii dar le e, indiscutabil, superior. Și, nota bene, e o superioritate pe care ceilalți i-o recunosc, tocmai fiindcă le induce, prin ricoșeu, un sentiment al confortului interior, al mulțumirii de sine.

Cît este de caragialiană această lume nu constituie aici, repet, obiectul discuției. Oricum, există la Pintilie o evidentă vocație a e sului, o irepresibilă înclinare c îngroșarea liniilor. Șocul pe car provoacă filmul — și aș adă „mesajul" acestuia, înțeles pe de cenzorii de acum un deceni vin din altă parte : din constat că mitocănia e o permanență, spiritul mahalalei s-a perpe multiplicîndu-se. Chiar dacă — tocmai fiindcă — blocurile au cuit coșmeliile. În De ce trag clopotele, Mitică ? *identific ... as cu un sentiment în care ... tecă inextricabil surpriza, ... și fascinația, mahalaua anilor Nu 1880, ci 1980. Atît la nivelul ginii cît și la nivelul metafore glodul, și cîinii vagabonzi, și ... seilleza lălăită din rărunchi, și nitura seacă a capului izbit de dura mesei, și maimuțărelile p otarde, și isteria politică, și viol și teama de Nenea Iancu, și mele idioate, și defularea cole prin urlete, țopăituri și șoltică Burtosu și burtoșii, și păruiell pasiunile mimate frenetic, și ciuna spusă cu convingere, și colcăiala în cerc închis.*

Această mahala rămîne îns finit mai săracă și mai dezo pentru că îl pierde pe dandy-u raisonneur-ul ei. Mitică a n L-a ucis Mișu Poltronul. De „Auzi putere la Poltronul !...".

Auzi idee la Pintilie ! Să carnavalul pe 1 aprilie...

Al. CĂLINE[SCU]

Abisalul Mitică

Mitică este, hotărît lucru, un ins nedreptățit. De critici, în primul rînd, de moraliști în al doilea. Să fie *simpaticul* nostru *parizian al Orientului* acea ființă care reduce totul la ricană ? În nici un caz. Să observăm mai întîi că absolut toate vorbele sale de duh au humor, *un humor veritabil* asta nu mai încape vorbă. Însă efectul acestui humor e benefic. Mitică dizolvă doar cu o vorbă demonii anxietății, tămăduiește precum un vraci boalele sufletești. Leacul acestui mîntuitor nerecunoscut este *rîsul*.

Critica l-a redus la simpla zeflemea ori la negația nedrămuită : a făcut din el un melanj de mahalagiu și țîrcovnic. Fals ! Mitică nu vine de la periferie ci, *ca parizian*, dinspre centru : este în felul său un cirac al lui Voltaire sau Rivarol. Transportat aici la porțile Orientului nu are nici rivali și nici companioni demni de el. Mitică este, precum Isus, singur. Rîsul său distruge falsele ierarhii, morga, încruntarea, deșertăciunea. E lipsit de milă, are observația caustică, deși în unele ocazii este și sentimental, în sensul că are o înțelegere particulară a nimicniciei omenești, tratată cu un surîs melancolic : „Cea mai frumoasă fată din lume nu poate da decît ce are !". Și, la o adică, am putea ghici în acest ins, care își disimulează melancolia eternelă, un metafizician mai adînc decît pare ; pentru că, venită din partea unui ins care nu frecventează filosofia ci berăria, o spusă precum : „Viața este un vis, moartea o deșteptare !" vădește o aplicație pentru lucrurile grave, trecută mereu cu vederea (spre veșnica pagubă a criticilor superficiali). Mitică își ascunde, la modul sceptic, adîncimea.

Există o scenă din filmul lui Lucian Pintilie absolut frapantă : Mitică întins în iesle este consultat de cîteva dobitoace precum eroul lui Nietzsche, convalescentul Zarathustra. Nu-mi dau seama ce semnificație va fi dat acestei situații regizorul. Să fie o aluzie biblică ? Ori numai o scenă menită să șocheze, al cărei sens este lipsa de sens ? Tămăduitor al tuturor angoasaților, biciuitor al zarafilor și negustorilor din Templu (chiar dacă un Templu al spirtoaselor, cel mai adesea) pot pentru ca să zic și eu că din

...LOPOTELE, MITICĂ?

...NTRU DEMITICIZARE

iese indignată de la filmul
ie : Păi bine, domnule, așa
oi ? Spectatori fideli ai co-
lui Caragiale am rîs mereu
pînă la urechi de personaje-
scenă Dat naibii Caragiale
întîmplat chiar să descope-
cătuirea lor trăsături ce ne
de rude prieteni, vecini, cu-
Și nu ne-a indignat cituși
teribila coincidență. Din con-
ntrebuințat-o ca ultim argu-
aptitudinii scriitorului de a
eralitatea. Însă nu ne-a tre-
clipă prin minte gîndul că
fi vorba acolo și despre noi
naltă stima ce ne-o purtăm
simțim amestecați, implicați
caragialeană Admitem că ea
rne și oase dar numai în
ă Ceilalți evident sînt ca
din creștet pînă-n tălpi. Cu-
ngii ! Noi în schimb ne tra-
altă spiță și nobila obîrșie
eptul să privim de sus cu
grotescul spectacol. Parol !
să că filmul *De ce trag clo-*
tică ? ne spulberă plăcuta
cepției de la regulă Nu mai
ectatorii amuzați ai viermu-
e pînză Sîntem noi înșine
amestecați pînă la confuzie
a de care obișnuiam să rî-
noaștem în ridicolele crea-
înghează rîsul pe buze :
Așa sîntem noi ? Așa e
stru ? Am suporta orice, da-
lăsa o cite de mică por-
vare, dacă generalizarea n-ar
placabilă, pînă la capăt. Dar
i insistent cu degetul, aco-
toate acele păcate pe care
n numai ale celorlalți nu
cum mima detașarea Prea
uza ca să urmăm, în buna
rămoșească, politica struțu-
să-i arătăm procurorului
sîntem așa, că e la mijloc
mpardonabilă eroare, și să-l
că așteptăm din parte-i re-
rale. La urma urmelor, nu
noastră de persoane e le-
zată, ci însăși demnitatea națională ! Iar cu asemenea lucruri sfinte nu e de glumit !

Pînă și acest mod de a gîndi ar fi de folos în starea noastră actuală. Indignarea e binefăcătoare, dacă determină o analiză serioasă a realităților Preocupați să dovedim netemeinicia viziunii lui Pintilie am ajunge, probabil să ne cunoaștem ceva mai bine Poate că nu deplin dar îndestul ca să ne temperăm indignarea, să ne recunoaștem slăbiciunile micimile, mărginirile și pe cît ne stă în puteri, să lucrăm pentru îndepărtarea lor. Teamă mi-e însă că sîntem prea slabi pentru o asemenea încercare. Și ce altă mai bună dovadă decît modul în care a fost primit filmul lui Pintilie ? Ovaționat, acoperit cu toate elogiile imaginabile ce au toate șansele să-l sufoce Nu de laude avea nevoie artistul nu de ele în primul rînd, ci mai degrabă de o acceptare a provocării conținute în *De ce bat clopotele Mitică ?* de o lucidă examinare a modului nostru de a fi. Căci asta ne invită filmul ; să ne scrutăm fără menajamente în oglindă, să ne descoperim adevărata măsură și să căutăm soluțiile ieșirii din impasul în care vegetăm de atîta vreme. Cum putem redeveni oameni întregi ? Aceasta-i întrebarea la care avem a răspunde. Pintilie ne furnizează un posibil răspuns Filmul se încheie cu moartea lui Mitică Reprezentativul, simpaticul Mitică, moare. Moare carnavalul și ia naștere drama. Sucombă deriziunea, bășcălia, lejeritatea, neimplicarea. Lumea recade în gravitate, e sumbră și tragică. Nu știu dacă avem îndestulă forță pentru a-l ucide pe Mitică din noi înșine. Probabil că nu. Dar cel puțin să nu-l mai lăsăm să-și facă de cap dictîndu-ne gesturile, replicile, purtările. Să redevenim, în sfîrșit, oameni liberi, adică stăpîni pe noi înșine !

Al. DOBRESCU

---

are zace acest personagiu
să renască decît tot un tă-
Mort, firește, de rîs, cu ri-
parte călcînd.. Căci nu în-
ntru Mitică „moartea o deș-

nu face adaos ceva : eroul
un ins căutat. Căutat în
aziune a vieții" pentru că
în stare să o mîntuie de
trecînd-o într-un „cuvînt de
ică purifică și transfigurea-
tele" ridicîndu-le la eterni-
ndu-le un sens ori arătîn-
nicia. Într-un cuvînt acest
iental știe perfect să știr-
stigiile calpe, rînduind fie-
a locul care i se cuvine.
rmă, solemnitate, idoli to-
ă sub privirile acestui me-
fon goliciunea Iov însuși
la văicăreală confruntat cu

cine este mult hulitul per-
de nenea Iancu ? Către
ului „evanghelic", narato-
grabă un simplu transcrip-
că nu ni se spune nimic
isarea eroului, nici de un-
s, ca și cum Mitică nu ar
trecut și nici viitor) pare
o indicație : *„Al dracului*

ul aparține, prin urmare,
bolești, fiind probabil rudă
rînul *diavol șchiop* al lui
și acela, el ridică vălu-
aparența, arătîndu-ne mag-
atea crudelă tăinuită prost
și ieftine farduri. Mitică
este o ființă ubicuă : e pretutindeni prezent, dezvăluind infatigabil nerozia, schima vacua, veștejind grandilocvența și mai ales sminteala, dînd jos orice spoială cu o vorbă mereu nimerită. Într-o lume care se îmbată de ea însăși, strîmbă și stîngace, Mitichristos parodiază cu spor gesturile largi ale celui care a creat-o. Iar poznele sale, poate în pofida eroului, se întorc pe dos și devin benefice. Acestui ins „al dracului" nu-i reușește răul.

Mitică este un pseudo-Christ coborît la Gambrinus, un Isus al timpului nostru, în care, adevăr spun vouă, „s-a rupt gazometrul !"

Valeriu GHERGHEL

---

lasă-i

să moară

proști

De frînghie, monșer

Sîntem în plină euforie a derizorului, a bîlciului, a ipocriziei fără limite, a triumfalnicei iresponsabilități, a hei-rup-ului ideologic și civic. Dezastrul național însuși nu este decît un pretext de glume, de ironii dăștepte. Pentru noi nimic nu contează, nici propria noastră mizerie, materială sau spirituală. Și asta nu înseamnă tîmpenie (poate doar tembelism), ci un derizorat fantastic. Nimic nu ne poate neliniști. De ce trag clopotele, Mitică ? De frînghie, monșer ! Mitică nici mort n-a atins pragul ireparabilului, al unei puneri în abis, ci, pișicher și nonșalant cu el și cu noi, mișcă din picior. Nici moartea nu-i moarte Nimeni n-a tras în decembrie, teroriști nu-s, victimele au fost grațios plînse de feseniști, eclesia nepătată i-a pomenit cu glorioasă ostentație, gata, i-am și uitat, deci nici n-au murit vreodată, iar singurul ștab care-a golit un încărcător, s-a dovedit că de fapt a tras în aer ca la nuntă ! Nu e moartea o nuntă la români ?

Zicea cineva că singurul consens național a fost cu privire la înlăturarea lui Scorni și a chimistei. A fost ! Dar acum mulți îl regretă și-i zic, în batjocură, dar îi zic, Dumnezeu să-l ierte, s-au să-l iepure ! Că i se găsesc calități, pe care guvernanții de azi nu le-ar avea, se înțelege. Fiindcă nu credem în nimic Dar știm că ne prefacem a crede, lucru pe care-l învățăm de la maica noastră bisericuța De aceea bisericuța înseamnă gașcă. Nu credem în nimic, nu voim nimic. Vrem libertate ca să chiulim, să înjurăm, să nu respectăm nici o regulă și nici o normă și credem că vom primi de la Statul degeaba și de la statul la coadă) salarii și drepturi civice, indemnizații licențe, premii onorarii, pensii și asistență. Fiindcă noi, așadar, ce aclamăm ? Munca travaliul care nu se face deloc în țara asta. Și furăm mai departe și mințim, și turnăm și tragem sfori, și ne dăm competenți, exaltăm impostura mai ceva ca-n timpurile de glorie ale unicului, și dăm lecții de conduită, democrație și civism tuturor și sîntem grozavi, și nu ne pasă de nimeni și de nimic. Și haosul se transformă-n dezastru, și vițăvercea, — ne doare-n pix. O țigănie stupefiantă îmbibă toate celulele vieții sociale, un carnaval grotesc ne duce într-o tembelă mirare excitantă nimeni nu înțelege nimic și nici n-ar putea să vrea să înțeleagă, — ceea ce se întîmplă la noi sfidează orice putință de înțelegere a oricui de pe lumea asta și din toate cele posibile și imposibile

Și acest lucru, din hilaritatea derizorului trece în fantasticul derizoriului Și, culmea ! (a fantasmagoriei sau a vreunei ascunse resurecții ?) acest fantastic devine o operantă prin însăși superlativitatea răului cuprins de el Sau afirmația aceasta, Mitică, este doar o dorință de a oculta într-un mod mai subtil grozăvia relității ? Care grozăvie monșer ? Suferă cineva de durere și exasperare, își face cineva harakiri, își dă foc cineva ? — Și-au mai dat, totuși. — Lasă, monșer niște zăltați, niște ăia.. C'esti copil ?

Nicolae IONEL

La moartea lui Jan Palach, Valeriu Cristea ar fi rîs

Libertatea de a nu mai cumpăra bilete de tramvai

Bruse şi năucitor liberaţi — de cine ? de ce ? — în decembrie trecut, ne apucă de-a dreptul spaima. Fără cenzură ? Cum Dumnezeu se poate trăi fără cenzură ? Am descoperit repede : nu se poate. Am devenit noi înşine cenzura. În jurul Anului Nou am aruncat afară din revista „Opinia studenţească" un text excelent. Autorul pornea de la faptul că, după revoluţie, ieşenii liberaţi nu mai compostau bilete în tramvai mai deloc. Pornind de aici, omul amintea că, în anii din urmă, românul devenise cam hoţ, cam chiulangiu şi cam murdar, şi că s-ar cuveni poate...

Oricum, la vreo două săptămînî după acest episod, dl. Mircea Daneliuc a cenzurat şi el — momentan — filmul lui Lucian Pintilie, „De ce trag, clopotele, Mitică ?". Personal am încercat o mare bucurie la auzul acestei veşti, căci ideea că nici un intelectual nonconformist ca Mircea Daneliuc nu e la adăpost de mîndria naţională, m-a mai consolat puţin de a mea. Mai încolo, într-un început de polemică cu Andrei Pleşu, Mircea Daneliuc a lămurit — dacă mai era nevoie — nobilul mobil care generase actul de cenzură : cum ar fi suportat românii imnul „Deşteaptă-te, române" cîntat la modul parodic, după ce televiziunea (şi ea liberată) îl înălţase pe cele mai... culmi ? Mircea Daneliuc gîndise în locul românilor şi ajunsese la concluzia că n-ar fi suportat. De unde se vede că, nici în cele mai înălţătoare momente de mîndrie naţională, intelectualul român nu şi-a făcut iluzii că poporul său poate da dovada suprema de înţelepciune a popoarelor : să recunoască adevărul despre sine.

SPAŢIUL : CULMI DE GLOD ŞI ADÎNCURI DE BALTĂ

Filmul lui Lucian Pintilie nu se petrece într-o mahala, deşi aparenţe de mahala există. Spaţiul constă într-o succesiune deal-vale care se desprinde îndestul de firav dintr-un noroi uniform : culmi de glod şi adîncuri de baltă. Uneori pare extins, dar este o impresie falsă : în permanenţă rămîne lipsit de perspectivă. Acţiunea pare că se petrece pe fundul unei gropi. Linia trenului nu vine de nicăieri şi merge înspre nicăieri : ca şi zidurile unui labirint, ea dă dimensiunea unui spaţiu fără speranţă. Imaginea generală este de purgatoriu, adică de spaţiu lipsit de dimensiunea absolută. Este un loc mediocru, unde se găseşte cîte puţin din toate, unde totul este amestecat. Binele făcut din zgîrcenie sau din indiferenţă devine la fel de meschin ca şi răul, un rău izvorît din prostie sau neglijenţă. Şi binele şi răul sînt lipsite de geniu cu desăvîrşire, căci în purgatoriu nu există nici un zeu, ca în infern sau în paradis.

La fel de important este că în acest spaţiu nimic nu se schimbă, nu evoluează. Ziua pare decisivă, dar nu este. A doua zi, Didina la cinci şi Miţa la opt vor relua de la capăt jocul. Un spaţiu care nu evoluează nu poate fi situat decît în afara timpului : şi aşa şi este. Lumea aceasta a lui Caragiale nu are nici o şansă şi nici o speranţă, ele sînt consumate demult : purgatoriul este o lume post-apocaliptică. Ai impresia că se întîmplă ceva în această lume, dar ceea ce este decisiv s-a întîmplat deja : irosirea devenirii, petrecută pe vremea cînd lumea aceasta mai lua încă parte la timp.

Ceea ce vedem noi nu este viaţă, deşi pare atît de vitală, pe alocuri. Este o aparenţă a vieţii, un circ, o parodie, un spectacol : mărturie stă gratuitatea ei.

MIŞCAREA : ŞI CADAVRELOR LE MAI CRESC UNGHIILE

Deşi e mort Mitică mişcă piciorul

Astfel îşi zice spectatorul Şi rîde mirat. Sau se miră rîzînd. Deci mişcă, care va să zică nu e mort ! Aşa gîndeşte spectatorul despre Mitica, deşi noi ştim că e mort de-a binelea. Oare nu i-a văzut martorul creierii curgînd, cum poate fi deci viu ? E limpede că Mitică e mort. Dar limpede este şi că Mitica mişcă.

E oare ceva de mirare aici ? Nu : sîntem doar în purgatoriu. Nu numai Mitică nu e viu, am arătat mai înainte : nimic nu este cu adevărat viu în lumea aceasta, deşi toate se mişcă necontenit. Toate se mişcă încă în batjocură, aşa cum Mitică mişcă piciorul. Această mişcare nu este un indiciu de vitalitate. Nici n-ar putea viaţa autentică fi vreodată atît de neobosită. Mişcarea vitală nu lasă niciodată această copleşitoare senzaţie de exces, această istovitoare impresie de inutilitate. Mişcarea acestei lumi dă impresia de veşnicie bolnavă, ca a orologiilor defecte dar care continuă să bată. Nimeni nu întreprinde în fond nimic constructiv. Se comentează fapte savîrşite de alţii : lumea are „mistica evenimenţului decisiv căzut din cer şi-l aşteaptă trăncănind. „E o lume moartă, fără istorie. Impotenţa ei pentru participarea istorică este atît de mare, încît cei care încearcă să o readucă în istorie sînt consideraţi pe buna dreptate personajele cele mai ridicule. Nici măcar obstinaţia cu care Nae face amor nu da impresia de viaţă : ceea ce vedem este o mecanică inepuizabilă, devenită scop în sine, nu are nimic de-a face cu dragostea. Totul se mişcă pentru a se mişca, şi nu pentru a fi. Mişcările, indiferent de natura lor, fac parte dintr-un plan general : „Reprezintă un exerciţiu repetitiv, multiplicat la infinit, de vitalitate sterilă".

În mişcarea aceasta demenţială agresivitatea este considerabilă. Ea este o culme a mişcării şi nu un instrument al voinţei de a face sau desface ceva. Într-o lume cu desăvîrşire lipsită de ambiţii, de mobiluri, manifestările de violenţă, de pasiune sau de elan sînt doar „tresăriri epileptice". Zbateri paroxistice dar fără sens.

Lumea lui Caragiale este o lume extrovertită. Nici vorbă de interioritate în această lume : la cinci minute după ce îl cunoaşte pe Pampon, Miţa îi şi spune povestea vieţii ei. Toţi îşi povestesc intimităţile cui stă să asculte. Nu au, în realitate, nimic profund. Nu este nimic în interior : totul este pentru a fi arătat Nimeni nu are judecată proprie, judecata lumii din jur contează : este o lume alienată, demonstrativă. Pentru Miţa nu ar fi nici o satisfacţie să arunce cu vitriol în intimitate : locul ideal este balul, unde sînt sute de spectatori. Aceiaşi spectatori sînt buni şi pentru tachineriile Catindatului, şi ca să se indigneze pe bătaia luată de Crăcănel. Este un public ideal, care, de la farse jucate moaşei la lacrimi la moartea lui Mitică, îşi face datoria. Nu intervine niciodată : priveşte. Cu certitudine că altă ocupaţie nu mai are : este un popor de privitori ca la teatru. Ceea ce nu se petrece în plină lumină a scenei el nu sesizează : afară se aud strigăte, dar societatea petrecăreaţă nu aude nimic, singur căţeluşul priveşte pe geam, în întunericul în care moare Mitică.

Mişcarea este încununarea acestei demonstrativităţi. Lumea lui Caragiale se mişcă mai mult decît altele pentru a dovedi că trăieşte. Trăirea pentru ea nu poate fi decît exterioară, hipervizibilă. Dacă această lume ar zăbovi în repaos, lipsa ei de spiritualitate ar ieşi la iveală şi am contempla-o aşa cum este, goală de gînduri.

FILOLOGIA : MASA E SINGURUL LUCRU SFÎNT

Lumea lui Caragiale înfulecă tot ceea ce poate : hrană, clipe plăcute, relaţii, putere, bani. Este o lume prin excelenţă orală, care vrea să apuce şi să înghită tot ceea ce vede. Numai ceea ce îi face folosinţa există : şi ceea ce îi face folosinţă trebuie apucat fără întîrziere. Oralitatea şi demonstrativitatea fac casă buna împreună : se şi lămuresc reciproc.

Fireşte că într-o asemenea lume masa este singurul lucru sfînt. Ai crede că nu există cale de împăcare între personajele care s-au luptat în aşa bal, că ai fost tentat să iei în serios tentativele lor de a se anihila fizic. Masa este însă mai importantă decît toate, teritoriu al neutralităţii absolute, unde toate diferenţele dispar : toată lumea stă la masă, indiferent din ce tabără face parte. Aşa cum pentru ducesa de Guermantes masa rezolva totul — conformismul fiind singura scăpare, în faţa căreia, în accepţia ei, trebuia să se încline pînă şi moartea — tot aşa şi pentru eroii lui Caragiale. Doar că instanţa lor supremă este fiziologia : la aceasta nu se poate face nici un recurs. Cînd cineva nu mănîncă, el nu mai este considerat om : este un animal curios, incurabil bolnav. Cum altfel se explică monumentala insensibilitate a ceţilor foamei ? Păi ce, e român cel care se abţine de la mîncare ? Nu. Nu este, altă vorbă de-a lui Caragiale, „de-ai noştri". Şi dacă nu-i de-ai noştri, frate, pentru ce să ne pese de el ?

MOARTEA : CÎND MAESTRUL, OBOSIT, DA DRUMUL LA SFORI

Filmul pe care-l privim este recviemul pentru Mitică, este „de sufletul lui Mitică". Cu toate acestea nici un moment al său nu este propriu-zis tragic. Nu se întîmplă nimic frumos, ba chiar totul este mizerabil, dar toată lumea este veselă, şi de la cadavrul lui Mitica gaşca se pune în mers către cîrciumă Nimic mai firesc : Mitica nu este mai mort decît oricare din lumea aceasta Moartea sa este neverosimilă şi nu le atinge pe aceste fiinţe, care sînt oricum, numai vii nu Moartea este simplu efect mecanic, încetarea mişcării perpetue, fără rost, care defineşte această lume Ei mor întocmai ca păpuşile de lemn atunci cînd maestrul, obosit, lasă sforile din mînă. În lumea dimprejur nu se schimbă nimic, doar atît că mişcarea încetează Bocetul nu are nimic tragic, este doar prilej de animaţie de circ Căţeluşul merge înspre cadavrul care la finele spectacolului se va ridica pentru a muri din nou în seara următoare. Mitică mişcă piciorul, deşi nu mai era nevoie de nici o confirmare a faptului că în această lume nu se poate petrece nimic serios, nimic definitiv, ireversibil. Moartea lui Mitică izvorăşte dintr-o farsă. se produce printr-o neînţelegere şi se sublimează într-un spectacol grotesc. Pentru ca cineva să poată muri „de-adevăratelea", ar trebui să existe o „lumea cealaltă" şi o „lumea asta". Dar nici vorbă ! În afara scenei acest spectacol grotesc, nu mai există nimic. Vocea care rosteşte memorabilul : „De frînghie, monşer", pare să provină din eter. O clipă fiinţele vegetative trăiesc o îndoială mistică, prima şi ultima. E cu putinţă ? Să existe ceva etern, fie şi spiritul lui Mitică ? Dar nu : vocea finală nu provine cîtuşi de puţin din eter, ci de foarte jos, de la catindatul atipit. Minunile nu există în lumea lui Caragiale.

În urmă cu vreo două săptămîni, am citit un foarte interesant articol al domnului Valeriu Cristea în „Adevărul". Subliniez : articolul era interesant pentru că era semnat de domnul Valeriu Cristea. Dacă ar fi fost semnat de vreun gazetar comunist obişnuit să joace rolul omului care judecă doar cu stomacul, faptul n-ar fi mirat pe nimeni. Aşa însă, citim sub semnătura domnului Valeriu Cristea că este ridicol ca un om, un tînăr — dl. Petre Moldovan — să se hotărască să-şi dea foc pentru o chestiune
de încălcare a drepturilor om
ra arde şi baba se piaptănă
mia este cum este, şi iată c
de făcut domnul Moldovan.
tuşi bine că nu şi-a dat foc,
ză în continuare cu genero
Valeriu Cristea, pentru că a
ceva „caragialesc", ceva care
nit rîsul.

Ce vă spuneam eu ? În l
Caragiale moartea nu dem
nimic şi nu impresionează p
Diferenţa moarte/viaţă este
termeni pur biologici. În ni
spiritul nu este cel care le d
spiritul fiind cu desăvîrşire
lumea lui Caragiale. Un Ja
românesc nu este posibil. A
unul, dar nu a ajuns celebr
sa este neromânească. Jan P
şi-a dat foc pentru o chesti
nomică. A-ţi da foc pent
altceva decît pentru asta
tru orice lucru abstract,
fi spre exemplu, libertatea
pentru orice altceva decît pe
— pentru orice lucru abstr
ar fi spre exemplu libertate
ridicol, după părerea domnu

riu Cristea. Probabil că don
fi rîs şi la arderea lui Ja
De unde se vede că studiul
Dostoievski nu poate vinde
lumii lui Caragiale.

„Ne credeţi numai cînd
spun tinerii supravieţuitori
brie Nu, dragii noştri : nu
tocmai pentru că disponibilit
tră pentru o moarte eroică
bănuit. Nu este românească.
mii lui Caragiale vrea doar
vieţuiască şi să se hrănească
oricum — vrea aceasta în
cărei alte dorinţi. Este o lum
logiei pure, în care tot ceea
încadrează este sancţionat.

În lumea lui Caragiale
făcînd nuvelele, moartea e
nomen rar şi marginal. To
mare grijă de ei înşişi : si
că pune spectacolul mai s
dentul survine. Altfel, eroi
Caragiale nu mor. Dacă ar
lea la ei, ar mitui-o, sau ar
vorba, sau ar lega vreo c
ea. De murit, moare nene
che, acest erou serios, nec
şi el moare tocmai pentru
te supravieţui într-o lume f
fundamental deosebit în c
excepţie.

(continuare în pag.

Alina I

CARAGIALE, SINGURA SOLUȚIE? (VI)

[INSERT Studiul pe care îl public în paginile „Convorbirilor" — Caragiale — singura soluție? — a fost scris cu mult înainte de a vedea filmul lui Lucian Pintilie Caragiale și toată gama de „probleme" Caragiale mi se pare a fi de extremă actualitate o chestiune în foarte strînsă legătură cu tot ce s-a întîmplat și se întîmplă astăzi în jurul nostru. Ca atare consider că se cuvine să-i acordăm atenție maximă. Duritatea întîmplărilor de fiecare zi nu le mai lasă oamenilor s-ar zice timp și energie pentru a se mai gîndi la Mitică. A-l neglija înseamnă însă a obtura măcar parțial reflecția despre noi înșine. În De ce trag clopotele Mitică? găsesc o coincidență și o confirmare în proza critică. Nu voi repeta ceea ce am scris deja. Găsesc mai firesc să-mi prezint argumentele așa cum s-au succedat ele în logica demersului critic. Filmul lui Lucian Pintilie înlătură dintr-o mișcare poighița de civilizație care a acoperit — mai acoperă? — colcăiala de primitivism, hăul de intoleranță, de prostie, de îngîmfare care subminează orice mai poate fi subminat. Pintilie arată ceea ce e de arătat fără a mai amăgi pe cei care se vor amăgiți cu iluzia subtilității și a artei. Multe sînt de re-cunoscut în acest film — de sus pînă jos.]

*
* *

MERITĂ să reținem distincția dintre comic și ironie pe care o face Hegel. Pentru filosoful german comic și ironie sînt realități incompatibile.

Ceea ce desparte comicul de ironie spune Hegel — conținutul a ceea ce e distrus". Comicul nimicește ceva în sine lipsit de valoare, ceva caduc sortit oricum pieirii. Comicul are efecte „igienice" : înlesnește și accelerează un proces firesc. Ironia dimpotrivă... devastează o realitate viabilă menită să dureze. Ironia înfățișează „drept lipsit de orice valoare ceea ce în realitate este moral și adevărat, ceea ce în general reprezintă un conținut în sine substanțial" spune Hegel.

Umorul presupune discernămînt, capacitatea critică de a despărți ceea ce este moral și adevărat de ceea ce este lipsit de moralitate și de adevăr, în vreme ce ironia (ironia lui Hegel, nu e greu de observat, e sora bună a zeflemelei autohtone) se dispensează de spontaneitatea judecății — ironia urmărește un scop și stăpînește peste șiretenie și premeditare.

Umorul nu exclude dragostea — aspirațiile firești de înnoire nu se nasc din ură. Depănîndu-și amintirile, Creangă rîde cu tandrețe de toți și de toate, nici o clipă nu ai senzația că rîsul său ar jigni, că ar lua naștere pentru a atinge alt scop decît buna dispoziție a celor care iau cunoștință de ele.

Spiritul din zeflemea în schimb (adevăratul spirit de zeflemea) crește din dispreț, din ură, în hohotul ei cinic nu se află nici un dram de afecțiune.

*
* *

MITICA e modelul spiritului de zeflemea. E în permanență sigur pe el, deasupra oricărei situații, un învingător, cineva care nu a aflat și nu va afla niciodată că viața e făcută și din înfrîngeri, umilințe, suferințe. Ceea ce nu-i este pe plac, Mitică expediază scurt: moft — și trece mai departe.

Prin „detașarea" sa, Mitică se arată a fi la urma urmei un temperament de artist. Critic de artă, el va deveni fără îndoială cel mai înflăcărat apărător al teoriei artei pentru artă. Atitudinea față de viață a lui Mitică e aproape o „artă poetică". Ce pretinde această artă poetică celui care o practică? Eliminarea trăirilor profunde, istețime, iluzia (dar numai iluzia, aici trebuie să fim atenți) realismului, doza reglementară de cinism, respingerea „complicațiilor" de idei sau afective, un adevărat îndreptar — nici mai mult, nici mai puțin...

SCRIERILE ... comediilor par a juca în ansamblul operei caragialiene (păstrînd, desigur, toate distanțele ce se impun) rolul părții a doua a **Sufletelor moarte** în creația lui Gogol.

Derizoriul, vulgaritatea, cinismul au locul lor și în opera unui scriitor, și în a celuilalt. Și în opera amîndurora toate acestea fac loc, la un moment dat, seriozității și aspirației către curățenie morală.

La Gogol întoarcerea aceasta coincide cu o gravă criză morală. Scriitorul nu-i ... supraviețui. În ultimii ani ai vieții autorul **Mantalei** trăiește convingerea că nu are rost să te ocupi de infamie, de viciu, să arunci priviri acuzatoare căderilor omului atîta vreme cît „nici ție însuți nu ți-e clar idealul contrariului, idealul omului minunat".

Gogol nu se mai mulțumea să batjocorească, vroia să pună ceva în locul mizeriei morale. Încercarea lui a eșuat. „Idealul omului minunat" plăsmuit de o imaginație febrilă, cu accente mistice, nu i-a mai fost adăugat operei care își trăsese substanța dintr-o realitate halucinantă. Experiență cu final apocaliptic: nemulțumit, torturat de îndoieli, Gogol dă pradă flăcărilor cel de al doilea volum din **Suflete moarte**. Distrugerea propriei creații — un final care proiectează existența în legendă: „să fii aruncat pe muchia prăpastiei de gîndul că poemul tău poate face rău oamenilor, să arzi rodul zilelor și nopților de muncă, de speranțe și chinuitoare îndoieli — iată întîmplări care nu mai sînt „anecdote", amănunte biografice fără legătură cu artisticul".

Caragiale n-ar fi trecut niciodată printr-o asemenea criză: el are alt temperament artistic și e format pe alt meridian cultural; cu altă perspectivă asupra rosturilor literaturii și vieții. Lipsa sa de patetism, neangajarea fundamentală, făceau imposibil pînă și gîndul unui asemenea act (la Caragiale el ar fi putut deveni, eventual, subiect de schiță umoristică).

Cu toate acestea, Caragiale e atras, periodic, de cealaltă latură a vieții. **În vreme de război**, **Două loturi**, **O făclie de Paști**, **Năpasta**, scrieri compuse după comedii, nu s-au bucurat de prea mult succes. În ele își face loc voința de reînnoire, de transpunere într-un alt univers. Caragiale nu mai vroia să fie doar un umorist. Publicul îl clasase însă definitiv — ca și specialiștii, de altfel: autor de satiră și comedie. Noul Caragiale, tragic, serios, atent la straturile profunde ale subconștientului și la problemele de conștiință, nu e luat în seamă. Atent cum era la reacțiile celor din jur, neputînd trăi fără stimulii succesului, nu e exclus ca zgomotoasă admirație să fi ținut locul, la Caragiale, îndoielilor și mustrărilor de conștiință gogoliene. Semieșecul se traduce la autorul nostru nu într-o înfrîngere exemplar asumată, ci în întoarcerea cu celebrele momente la spiritul comediilor. Dorința de a face literatură în alt registru reapare în **Kir Ianulea**, **Calul Dracului**, **Mama**, **Pastramă trufanda**, scrise în ultimii ani ai vieții, și în care naturalismului primei perioade „grave" îi ia locul pitorescul și fantasticul folcloric. Alternanța dintre comic și serios se păstrează de-a lungul întregii sale cariere. Caragiale nu lucrează pe cele două registre în același timp — ca și cum ele n-ar putea conviețui în conștiința sa — ci în etape, cronologic distincte. Instinctul artistului e fără greș: e vorba de două filosofii incompatibile, de atitudini față de viață ce nu se împacă. De o parte disprețul, zeflemeaua — de cealaltă participarea, responsabilitatea. Batjocura nu poate fi găzduită în marile conștiințe fără a lăsa urme. Gogol spune că în **Revizorul** și în **Suflete moarte** s-a descris și s-a ridiculizat pe el însuși. Caragiale transmite și el cîteva note patetice — în operele de ficțiune, dar și în acel plin de emoție 1907, pe care criticii îl uită întotdeauna. **Strigătele acestea sînt răscumpărarea — pe care cititorii și criticii n-o vor primi — zeflemelei.** De aceea alternările de registru sînt interpretate de exegeții lui Caragiale — cuceriți definitiv de Mitică — doar ca încercări, mai puțin reușite, ale unor instrumente literare diferite. **Autorul lui Mitică nu pune pe foc partea dramatică a operei sale. O lasă deoparte și se întoarce la succese. Dilema existențială, dacă va fi existat, nu se revarsă în operă. Caragiale este învins de ceea ce cucerește. Pentru că nu a cucerit tragedia, descoperă moftul.**

*
* *

CINEVA încerca, cu vădită intenție de a sublinia superioritatea lui Caragiale, o comparație Voltaire, spunea, a însuflețit mai puternic cu ironia sa vitriolantă, spiritele contemporanilor decît a făcut-o Rousseau cu bocetele sale.

Cine ar fi trebuit să fie în planul experienței românești Rousseau, cu bocetele sale, n-am înțeles. Rolul de Voltaire român îi revenea, în schimb, e limpede, lui Caragiale.

Încercarea de sensibilizare a cititorilor e desigur meritorie — dar comparațiile au și ele riscul lor. În epocă ecoul scrierilor lui Voltaire îl va fi întrecut pe acela al lui Rousseau (deși o astfel de constatare ilustrează o perspectivă cu totul neculturală asupra literaturii). Dar pentru generațiile următoare perspectiva e alta. Gloria scînteietorului polemist, a riguroșului mînuitor al limbii franceze, a rămas întreagă. Dar dacă e să vorbim despre ceea ce era socotit o mare, o originală filosofie, trebuie să recunoaștem că gînditorul Voltaire se dovedește astăzi puțin important: el, care le apăruse contemporanilor ca egalul celor mai mari gînditori a lăsat acum e ușor de dovedit, o operă de gînditor puțin consistentă. Ideile lui Voltaire erau ideile epocii, susținute, e adevărat, cu multă vervă stilistică.

Steaua gînditorului Rousseau strălucește în schimb neîntrerupt. Rousseau este într-adevăr un gînditor de primă importanță, „bocetele" sale lucrează asupra conștiințelor secolului nostru, stîrnesc adeziuni sau respingeri — rafturilor bibliotecilor trebuie să li se adauge mereu rafturi noi pentru a cuprinde noile contribuții inspirate de Rousseau. „Bocetele" lui își probează neîntrerupt vitalitatea.

Cel care a propus comparația nu realiza că se alătura, de fapt, celor mai înverșunați dușmani ai lui Caragiale — acelora care l-au socotit autorul unei opere conjuncturale, față de care interesul cititorilor se va diminua o dată cu trecerea anilor. Să conteze oare Caragiale astăzi exclusiv ca un autor care mînuiește impecabil limba română? Să nu trezească gîndirea sa interesul generațiilor actuale?

Am văzut că lucrurile stau altfel. Astăzi operele sale nu mai sînt citite doar pentru calitățile lor literare. A fost desprinsă din ele o filosofie practică și ea e îndreptar pentru mulți intelectuali ai vremurilor noastre; în scrierile sale au fost aflate rațiuni și argumente pentru întîmplări din actualitate: lumea valorilor contemporane este amendată de urmașii scriitorului cu spiritul lui Caragiale.

*
* *

OBSESIA „formulei memorabile" (ca... l-ar absolvi pe critic, pe publicist ș.a.m.d. de orice alte calități și obligații —, e superficial, incult, n-are pătrundere analitică, e imoral, dar are... talent, găsește... formule memorabile...) tot de rolul copleșitor pe care-l joacă în structura intelectuală a contemporanilor Caragiale e legată. Asemenea formule joacă un rol în literaturile marcate de pitoresc, acolo unde spiritul analitic, subtilitatea abstractă etc. n-au înlocuit picanteria lingvistică. Formulă memorabilă e cîte un „curat murdar", un „s-avem și noi faliții noștri" apărut în articolul de idei. O asemenea formulă confirmă, cîteodată, talentul de portretist, sau talentul poetic. Plasticitatea formulei nu are însă nici o legătură cu comprehensiunea operei (presupusă totuși, prin exercitarea actului critic): aș spune chiar dimpotrivă: orice formulă („memorabilă" sau clișeu pur și simplu) simplifică, reduce un fenomen, care poate fi bogat, complicat, la un prefabricat, la o schemă — desprinsă, ca orice schemă, de realitate. „Formulele memorabile" nu îmbogățesc domeniul criticii — ci se substituie proceselor specifice acesteia și nu o dată ascund de fapt deficiențe ale gîndirii analitice: ele sînt înrudite mai degrabă cu spiritul zeflemelei (arma lui Mitică), atras întotdeauna de pitoresc, de caricatural — decît gîndirii complexe, pătrunzătoare, pe care o presupune actul critic.

*
* *

UN PROCEDEU predilect al satirei e schimbarea proporțiilor. Amplificarea sau micșorarea exagerată trage imediat atenția asupra calităților și defectelor, împrospătează viziunea asupra realității. Printre pitici sau printre uriași vezi lucruri care altfel sînt ascunse de rutină. Gulliver a introdus modificări considerabile în aparatele noastre optice. Detaliul scos din context (Nasul, Mantaua), amplificat, aruncă în fantastic o lumină banală.

Caragiale nu folosește schimbările de proporții, frecvente în scrierile satiricilor. La el toate rămîn la dimensiunile normale. Procedeul său e simplificarea: sînt alese cîteva trăsături expresive, sînt izolate și cristalizate într-o formulă plastică. Lumea se reduce la ticuri, la o funcționare mecanică, observase într-un articol din 1912 (din „Convorbiri literare") E. Lovinescu. O lume rudimentară plictisește repede, e adevărat, și aici intervine arta scriitorului, care reușește să facă acest univers, primitiv, repugnant în mărginirea lui, „simpatic". E atît de desăvîrșită arta lui Caragiale, încît nu mai facem distincție între înalta ei calitate estetică și vidul și vulgaritatea sufletească aduse în fața cititorilor.

Constantin PRICOP

EPILOG — CARNAVALUL REVOLUȚIEI ROMÂNE

Anul 1990 la români a fost un carnaval continuu. Care a fost mai sensibil a ajuns fie în Apus, fie la balamuc. Cifra de internări la ospiciu bate pe cea de anul trecut, care era deja fantastică. În accidente de circulație au reușit să moară de două ori mai mulți români decît la Revoluție. În decembrie trecut s-a petrecut ceva neromânesc, o minune. În ianuarie 1990 societatea românească își revenise și se apucase de ale ei, se apucase de *revoluție*, căci „în lumea lui Caragiale revoluție înseamnă reprimare în vederea menținerii sistemului existent". În prezent, românul e liniștit: s-a reluat panorama, s-a refăcut lumea pe dos! Un singur lucru îl mai tulbură: va fi oare primit în Europa ca să primească ajutoare mai ap... Nu se știe, căci Europa asta, bat-o ...cul, face mofturi. Și doar românul a făcut tot ce a putut: a eliberat din pușcării pe revoluționari, a plătit cu liberalizarea în prețuri și salarii. La venirea comisiei toți polițaii cu bastoane, ipistații și cristandeii au fost ascunși pe străzi lăturalnice. Eu i-am văzut, comisia însă nu.

Interviu cu un fazan

— realizat Marius Oprea —

1. Despre comunicare și ciocoism intelectual

Marius Oprea : — Domnule ALE-[illegible]ANDRU MUȘINA, știu că la Bis-[illegible] ați participat la o întîlnire cu [illegible]ma „Comunicare și model social" Asta a fost mai demult. Acum ați pute[illegible] să...

A. M. : — Cred că nu s-a produs la colocviul de la Bistrița această comunicare. În mod normal, comunicarea presupune nu numai dorința receptorului de a i se comunica, ci și a celui care emite, să zic așa, un text cultural de a-și găsi un public și a căuta să comunice cu el. Constat că vechiul ciocoism cultural românesc funcționează în continuare, el a fost de fapt întărit de comunism, care a cultivat un fel de clasă de seră culturală, un fel de scriitori și artiști de seră, care erau folosiți de putere din motive strict de prestigiu, pentru a arăta străinilor că există și la noi cultură. Pe bază de relații personale și de troc cu puterea, noi, schimbîndu-se societatea, am rămas cu vechi habitudini, adică sîntem prea puțin atenți la receptorii noștri, care sînt niște oameni ca și noi. Cum să spun, ciocoismul sau fanariotismul presupun...

M. O. : — Un fel de snobism, nu ?

A. M. : — Da, dar într-o formă mai atroce, pentru că presupun și deprinderea de a-i considera pe ceilalți total inferiori ție, deși sînt niște oameni tot așa articulați, cu care altfel poți să faci negustorii, la care la o adică te duci să le faci sluj cînd ai nevoie de o aprobare pentru locuință sau de cine știe ce, dar în același timp, vorbind despre ei, îi tratezi de sus. Acest dispreț pe care oamenii de cultură îl au — sau nu îl au că nu poți să generalizezi — funcționează cumva secret, orbește și duce la lipsa de eficiență a comunicării. Chiar unii din cei mai bine intenționați încă mai au aceste reflexe. Cum să spun, există de generații. Cred că generația nouă, generația noastră, a celor de 30 — 40 de ani, deci a celor relativ tineri în cultură, nu are aceste reflexe, sau în bună măsură le-a depășit. Noi am crescut într-o utopie total opusă fanariotismului, utopia noastră a fost „flower — power", o utopie a unei comuniuni în care diferențele sociale să nu funcționeze și în care fiecăruia i se dă o șansă, iar comunicarea se face cît mai natural posibil. Noi am reușit să supraviețuim la 10 — 15 ani de tentații, de marginalizări, de reprimări, dacă vrei, și cei care sînt mai valoroși în generația noastră sînt, cred, niște oameni de mare disponibilitate a comunicării, care nu sînt preocupați nici să se pună numai pe ei pur și simplu așa, la modul stupid, în valoare, adică să ocupe un loc într-un clasament și nici să dobîndească putere politică, dealtfel atît de fluă...

M. O. : — Eu cred că există și așa un pericol. Generația mai tînără de care vorbiți, tocmai datorită disponibilitățile de comunicare, intră în dialog cu cei mai vîrstnici de la care poate lua ce-i mai rău, pentru că, spre exemplu, la un astfel de colocviu, cei mai tineri au tendința de a se supune, dintr-un soi de mimetism, discursivității celor mai vîrstnici și considerați pe diferite criterii drept consacrați. Drept modele.

A. M. : — Da, bineînțeles că prestigiile culturale au la noi din păcate un rol mai degrabă de inhibare a celor tineri, dar cred că problema se pune cu totul diferit și în curînd chiar asta va fi ; s-a demonstrat, s-a văzut la noi că intelectualii de vîrf, elita culturală, nu a fost preocupată nici măcar în timpul dictaturii, sau prea puțin preocupată de o comunicare reală cu celelalte categorii sociale, că acești oameni s-au trezit suspendați și politicienii au putut instiga categorii sociale largi împotriva lor. Noi nu putem avea un comportament cultural „original". Ar trebui să ne uităm la ce au făcut cehii, polonezii, ungurii, pentru a avea o șansă. Altfel se va prelungi provizoratul. Problema este simplă : oamenii „de vîrf" care s-au format aici, neînvățînd sau nemaidorind să comunice cu cei din jur, care într-adevăr au comportamente aberante și agresive uneori, pleacă, își găsesc medii culturale care au nevoie de ei și îi vor recepta și folosi, iar noi ne trezim suspendați și recădem chiar mai jos decît am fost sub ceaușism.

2. Noi, românii, avem tendința de a rîde aiurea

M. O. : — Mă gîndeam că o șansă a noastră ar fi construirea unei reacții de tipul celei polone[illegible] cu „Alternativa portocalie". [illegible]tualii, implicîndu-se într-o astfel de acțiune, ar recîștiga niște atuuri, o oarecare popularitate...

A. M. : — Cred că asta este o utopie. Și de ce ? „Alternativa portocalie" a venit foarte tîrziu ; mișcarea revendicativă poloneză a început încă din '56, s-a accentuat în anii '70 și în tot acest timp intelectualii polonezi au încercat să comunice cu ceilalți, să transmită și celorlalte categorii sociale valori culturale fundamentale. Au reușit, în bună măsură.

M. O. : — Da, Vajda, de exemplu...

A. M. : — Nu numai el. „Teatrul cruzimii", poezia, literatura lor în general... Vajda este un exponent al acestei tendințe. Am văzut „Omul de fier", care este un film făcut să fie înțeles absolut de toată lumea, cu toate că regizorul este în alte filme capabil de mari subtilități și sofisticări. Dar a putut renunța la ele pentru un scop bine stabilit. Și-abia după ce au parcurs o astfel de cale și-au permis intelectualii polonezi să se distreze pe seama regimului și să constituie „Alternativa portocalie". La noi așa ceva este prematur. Noi, românii, avem tendința de a rîde aiurea...

M. O. : — Mă gîndeam cum ar putea acest rîs să devină o putere în stat. Ca presa. Asta ar putea naște în timp o astfel de mentalitate, un alt tip de comportament.

A.M. : — La noi încă nu poate... Mai am o obiecție : „Alternativa portocalie" a pornit de la cei foarte tineri, a început cu studenți. La noi studenții, la ora actuală, sînt destul de agresați și impopulari, au probleme grave și serioase. Nu le arde de rîs.

M.O. : — Dar bine, știu că nu le arde să se distreze, dar nu despre asta este vorba. Aș vrea să dau un exemplu. În Wroclaw „Alternativa portocalie" a organizat, după decretarea Legii marțiale, o acțiune de o mare popularitate sub deviza „Sprijiniți poliția, bate-ți-vă singuri !". Străzile s-au umplut, la secțiile de poliție s-au făcut cozi mari și oameni de toate condițiile și vîrstele cereau să fie arestați pentru diverse culpe politice, tineri îngenunchiați în jurul polițiștilor implorau să fie bătuți, și tot așa...

A. M. : — Nu uita că asta se întîmpla într-un moment în care polonezii erau conștientizați politic, aveau o mentalitate de care noi sîntem departe. La noi, să faci așa ceva, ai fi luat cît se poate de în serios, băgat în arest, pus să dai declarații, bătut și chiar judecat. Pe bune. La noi oamenii nu înțeleg încă niște chestii elementare, cu atît mai mult subtilitatea de a face o manifestație în favoarea poliției... Cei care ar avea curaj ar fi arestați și bine bătuți, că ei au cerut-o, și cu asta s-ar termina. Pe unii i-ar mai arăta și la televizor cum au cerut să fie arestați și au argumentat, li s-ar face dosare pe baza înregistrărilor și gata cu „Alternativa portocalie românească"! Asta este foarte trist, dar cred că așa stau lucrurile.

M. O. : — Este drept că în Polonia și aparatul represiv a fost întodeauna mult mai blînd ca la noi.

A. M. : — El a fost primenit radical în repetate rînduri, după fiecare perioadă de convulsii sociale. Începînd cu '56. Pentru că în Polonia altă este realitatea socială, alta este dinamica ei. Și poliția e ca societatea. Într-o țară de tip latino-american nu pot vedea existînd ceva care măcar să semene de departe cu „Alternativa portocalie". Și nici poliția nu-i blîndă deloc. Dar dacă tot vrei să învățăm de la polonezi sau de la unguri, trebuie să învățăm ce au făcut ei în anii '60, nu în anii '80. Sau cehii... Decalajul este prea mare și riscăm să cădem altfel în utopie. Asta este părerea mea...

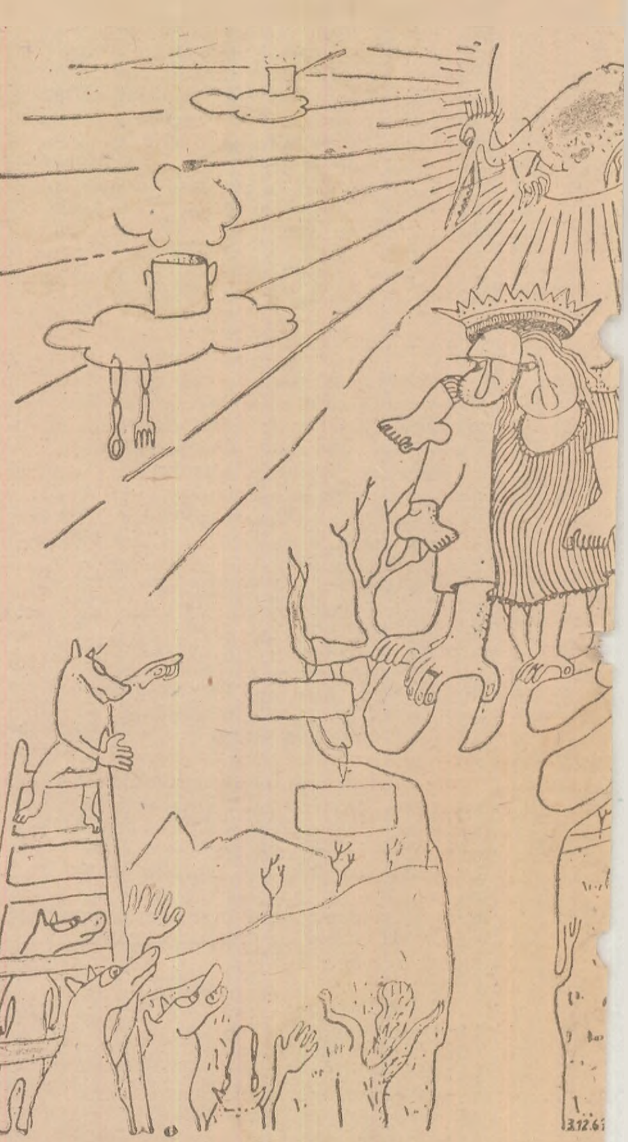
3. Cînd văd fandoselile intelectualilor români mă simt absolut deprimat

M. O. : — Și-atunci, mai concret, care ar fi cel mai bun lucru de făcut în situația de față ?

A. M. : — (oftează) Soluții politice nu pot să dau.

M.O. : — Păi nici n-am cerut asta.

A. M. : — Cred că ar trebui reconstruit totul de la bază, acolo trebuie să fie oameni cu mare spirit organizatoric și cu mințile deschise. Noi, fiind scriitori, fantasmele noastre sînt uneori mai importante decît raportarea noastră la realitate. Foarte greu putem construi ceva pînă la capăt în acest domeniu. Putem însă să fim cinstiți, să ne îndreptăm spre ceilalți, să căutăm să comunicăm cu ceilalți, să ne arătăm angoasele, ezitările, vinile noastre, deruta. Să încercăm să-i sprijinim pe cei care ni se par într-adevăr substanțiali, venind cu plusul nostru de prestigiu și de energie scripturală, dacă vrei, al meseriei noastre. As[illegible] Ceea ce mă deranje[illegible] este că nu văd încă [illegible] suficientă a oamenil[illegible] „de vîrf" spre cei de[illegible] a treia, deci spre ce[illegible] fapt alte preocupări, [illegible] dorință de a cunoaș[illegible] să-ți spun... Este ev[illegible] tatea își iubește cum [illegible] ctual, valorile — da[illegible] buie să fie cunoscut[illegible] asta oamenii de cul[illegible] să cultive, hai să-[illegible] un anume „populis[illegible] lut benefic și de înț[illegible] toarcem la Eminesc[illegible] să aduc acest argum[illegible] nimeni nu poate să[illegible] Eminescu. Eminescu [illegible] comunice. Cînd văd [illegible] telectualilor români, [illegible] un limbaj hiper-sof[illegible] contact îl au cu pu[illegible] absolut deprimat. [illegible] deasupra contempo[illegible] punct de vedere în [illegible] în momentul în car[illegible] colcle politice să fi[illegible]

mai mulți. Nu era[illegible] turor, evident, dar [illegible] elev de liceu de n[illegible] bajul eminescian p[illegible] țeles în măsură de[illegible] atît mai mult at[illegible] de cît cultivat, car[illegible] alitate la care Emi[illegible] l-ar fi înțeles... E[illegible] ăsta trebuie să... C[illegible] ceea ce este și nu [illegible] Problema este să [illegible] După-aceea. Dum[illegible] Asta ar fi. Ce solu[illegible]

4. O mulțime s[illegible] fost de perse[illegible] nu spune : „i[illegible] na mea !".

M. O. : — Acum [illegible] se află într-o con[illegible] mare decît pe vrem[illegible] Atunci apele erau [illegible] despărțite...

A. M. : — Da. A[illegible] de a te exprima [illegible] puțin deocamdată [illegible] continuare așa. Ș[illegible] acestor posibilități [illegible] de incapacitatea t[illegible]

EPILOG : Cum se cucerește o femeie

M.O. : — Și acum ce să ne facem ? !

A.M. : — *Să o luăm încet. Avem nevoie de reviste, institute, instituții, trebuiesc remodelate facultățile — dar asta nu stă numai în puterea noastră. Să o luăm încet. Să nu ne facem iluzia că putem schimba totul peste noapte. Trebuie să ne deschidem către ceilalți, să avem o mai mare modestie, combinată cu forța de a rezista structurilor de putere și snobismului. Să nu ne lăsăm, chiar în formele cele mai elegante, cumpărați. Ei, dar asta este o problemă a fiecăruia, pentru că avem o singură viață... Dacă unuia îi plac mai mult femeile decît literatura, atunci...*

M.O. : — Se pare, că nu vă plac femeile.

A.M. : — *Bineînțeles că îmi plac. Dar consider că trebuie să le cucerești pornind de la farmecul personal, și nu uzînd de cantitatea de interviuri pe care le dai sau teancul de cărți pe care l-ai scris.*

M.O. : — Ce titlu ați da acestui interviu ?

A.M. : — *Interviu cu un fazan.*

M.O. : — Bine. Așa să fie.

realmente mare şi de mediocritatea ta. Înainte te puteai plînge că eşti oprimat, că nu eşti lăsat să te mişti, să te informezi, să publici şi aşa mai departe. Acuma, cînd le poţi face, rişti să-ţi vezi în faţă mediocritatea. Asta este unu. Doi: mai important este că pînă acum în prea puţine locuri şi rînduri am văzut măcar o manifestare a responsabilităţii, a faptului că intelectualii şi-au recunoscut vina imensă pe care o au şi ei, pe care o avem toţi, inclusiv eu, subsemnatul, cumva, în menţinerea şi perpetuarea dictaturii şi a stării de subcultură a acestei naţiuni, în mari categorii, în mare zone ale ei. Deci eu însumi pot să spun că „dom'le, am fost persecutat!" Da, şi!? Toţi au fost persecutaţi! O mulţime se plîng, dar unul nu spune: „iată care este vina mea!"

M.O : — Care este vina ta ?

A.M. : — Prima vină e mea este una generală, a generaţiei mele, cred. Noi ne-am maturizat în valul entuziast, tineresc, „gauche" — ist al anilor "68 şi am crezut în şansa de a scoate comunismul din atrocitatea lui spre altceva. Aşa este o utopie, să-i zicem, „dubcek" — istă, dar care a funcţionat multă vreme şi a amăgit pe mulţi. Încă mai funcţionează. Ne-am lăsat amăgiţi cu atît mai mult cu cît cei care erau idolii noştri, să zicem de la Paris, sau din restul Occidentului, erau de stînga. Aici este nebunia! Noi am căzut în plasa lor. Nu puteai să nu-l admiri pe Che Guevara care s-a dus să moară în Bolivia! Deşi Guevara îl adusese la putere pe sinistrul de Castro... Noi, din acest motiv, şi fiindcă viaţa părea foarte lejeră şi libertăţile erau mai mari ca înainte — totdeauna ne raportăm la ce a fost înainte şi ne bucurăm, fără să ne gîndim la ceea ce ar trebui realmente să avem — am căzut într-un fel de naivitate care ne-a făcut pe mulţi, inclusiv pe mine, să intrăm în rîndurile partidului comunist. În 76, din naivitatea mea, crezînd că din interior se schimbă ceva, m-am înscris în partid. Mulţi intelectuali au păţit aşa, crezînd că realmente România va lua altă cale şi ceva se va putea schimba. Ce a fost, s-a văzut!

5. Este scris în stele să ne păstrăm multă vreme inconştienţa.

M.O. : — Ce alte vini mai aveţi!

A.M. : — Nu poţi să ceri intelectualului un mare curaj social. Există excepţii, evident. Dar dincolo de asta discuţia se diferenţiază. Unii dintre noi au încercat un dialog, o comunicare cu celelalte clase-categorii sociale, au scris o poezie, o proză mult mai deschisă spre realitate, spre ceilalţi, dar în general aceştia au fost marginalizaţi, iar cei care n-au încercat asta şi-au cultivat în continuare un anume tip de snobism, care am senzaţia că ne-a prins şi pe noi la un moment dat. Nu ştiu, acum după tot ce s-a întîmplat, o vreme trebuie să nu mai discuţi pe categorii, trebuie să discuţi pe persoane. Constaţi că oameni care făceau parte din acelaşi grup, au ajuns unii într-o parte, alţii într-alta: unii s-au vîndut repede noilor structuri aparent foarte solide de putere, alţii încearcă să fie într-o opoziţie exagerată şi foarte radicală, alţii încearcă să construiască pe termen lung, alţi încearcă să dialogheze, unii s-au păstrat în monologul pe care îl aveau dinainte şi sînt chiar incomodaţi că nu se mai pot plînge cum am spus, de reprimare. Este evident că fisurile au apărut foarte repede şi sînt mult prea mari şi între intelectuali „de vîrf", care, iată, s-au cam grupat. G.D.S., care, ca idee este extraordinar, în acelaşi timp s-a şi închis, a devenit exclusivist, ceea ce a creat o reacţie de respingere din partea celor rămaşi pe dinafară. Ceva nu este normal. Constat şi la prietenii mei că acum rivalităţile personale de dinainte sînt mai importante chiar decît idealul comun, acela de a schimba ceva aici în profunzime din rădăcină. Avem acel egoism artistic care ar trebui să funcţioneze atunci cînd scrii, dar îl transferăm prea des şi în planul acţiunii practice. Da, avem nevoie de dialog social, dar deocamdată nici măcar între noi nu ne ascultăm cum trebuie. Sper să se limpezească toate într-un final, însă trebuie constatat că presiunea groaznică şi ameninţarea la care am fost supuşi, nici măcar acum nu au reuşit să ne adune pe toţi la un loc, pentru că, poate aşa este scris în stele, să ne păstrăm multă vreme inconştienţa... Nu am văzut grupurile de intelectuali marcanţi stabilindu-şi canale de comunicare între ele spre a acţiona în comun pentru schimbarea mentalităţii, influenţarea structurilor şi aşa mai departe.

M.O. : — Un motiv ar putea fi că, între altele, revoluţia din decembrie a însemnat şi o resurecţie a mediocrităţii. Mediocritatea care se grăbeşte să atace, mai mult sau mai puţin făţiş, orice valoare, să o pună la îndoială.

A.M. : — Este evident că la ora actuală puterea se bazează pe mediocrităţi. S-a întîmplat aşa şi în 1947 — '48. Bineînţeles, mediocritatea „asezonată" cu 2—3 personalităţi. Alta este însă problema. Cred că generaţia noastră — şi am în vedere, bineînţeles, generaţia "80, căreia îi adaugă cîţiva tipi deosebiţi din generaţiile anterioare, care au funcţionat pentru noi ca modele sau „maeştri" şi pe care eu îi apreciez în mod deosebit — suferă de un complex al vîrstei, dacă vrei. Încă avem relaţii „filiale" cu cei dinainte, nu ne putem construi propriile noastre structuri şi comportamente independente de ei. Da, sînt oameni admirabili! Dar au îmbătrînit, au obosit sau au colaborat cu sistemul în anii '50, în anii '60, în anii '70, mai mult sau mai puţin. Nu am nimic cu ei, nu vreau să acuz pe nimeni şi să pornim iar un război, dar faptul că mulţi din generaţia mea sînt atît de dependenţi, aproape o dependenţă psihică, nu doar culturală, de cei de dinainte, mi se pare extrem de grav şi împiedică o transformare radicală. Dacă nu reuşim să ne maturizăm, să învăţăm să spunem NU — pentru că asta e marea lecţie pe care noi n-am învăţat-o, nu putem avea nici pe departe ceva din anvergura celor din generaţia *Criterion*, a lui Noica, Eliade, Cioran, Ionescu şi aşa mai departe, iar pariul nostru cu literatura, şi nu numai, este pierdut. Ionescu atunci cînd a spus NU, a spus-o întregii literaturi, inclusiv lui Arghezi, nu că avea sau nu dreptate, ci pentru a-şi demonstra libertatea de atitudine, de gîndire faţă de alţii, un fel de libertate interioară, culturală, pentru a-şi demonstra forţa şi posibilitatea de a decide şi a acţiona el însuşi. Este drept că au avut un mentor de o mare anvergură, care a fost Nae Ionescu. Probabil că este neşansa noastră de a nu fi fost discipolii unei personalităţi de o asemenea forţă şi generozitate — asta dincolo de exagerările şi sinuozităţile lui politice.

M. O. : — Dar Nicolae Manolescu nu a avut acest rol ?

A. M. : — Nu. El a avut o influenţă restrînsă asupra unui grup — este vorba de **Cenaclul de Luni**. Dar sub dictatură erau trei sau patru „centre" care „polarizau" intelectuali de valoare: unul era cercul **Junimea** al lui Crohmălniceanu, apoi Zaciu, Papahagi, Vartic la Cluj cu gruparea echinoxistă, la Iaşi erau Zub şi Al. Călinescu, la Păltiniş era Noica împreună cu mulţi din cei care astăzi formează GDS-ul. Între aceste grupuri nu exista o comunicare reală. Un consens explicit

M. O. : — Asta explică lipsa de unitate de acum ?

A. M. : — Nu ştiu. Probabil. Dar m-a deprimat comportamentul colegilor mei de generaţie după revoluţie — nici eu nu fac excepţie. Nu am avut curajul să spunem „nu". Ne comportăm aproape penibil, reiterînd uneori, chiar dacă nu pînă la capăt, greşelile celor din anii '65 — '68. Brusc, toţi colegii mei, şi eu, ne-am trezit în redacţii, directori, şefi... O şansă este, pentru că îi văd pe toţi cum sînt cuprinşi de o **malaise**, de un rău al locului în care sînt. Poate asta ne va ajuta să facem ceea ce n-am de făcut. Depind de noi multe lucruri. Deocamdată vorbim prea mult...

Clipele vieţii

Mihai URSACHI

Cetatea Putreziciune

O, trebuie să-mi clădesc o nouă cetate
pe molozul ruşinii şi umilinţii...
Sălbatec de dureroasă a fost dărîmarea,
halucinantul asediu şi ura-mpotriva
acelei iubite, atît de iubite, adînc putrezite şi împuţite cetăţi...
Puterea trufaşă s-a spart ca faianţa
izbindu-se-n ziduri:
nici vicleşug şi otrăvuri, nici daruri perverse,
ci numai speranţa...
Concentricul cleşte, asediul acela tăcut, a durat, spun
trei milioane de ani cel puţin,
pînă ce zidul s-a ros de la sine, de vreme, de lacrim
şi a ajuns străveziu şi subţire ca ţipla...
Pe locul cetăţii, iubitei Cetăţi, o, atît de iubite,
numită Putreziciune —
molozuri de greaţă, ruşini, umilinţă,
duhoare dulceagă de cloroform...

Şi iată acum, mult mai singur, eu strig către mine:
— Veniţi să clădim acea nouă Cetate
pe zgura-ruşinii şi umilinţei,
în pustietate!
Şi tot eu răspund, pe o mie de glasuri:
— Cetatea Putreziciune, Putreziciune...

Dorin POPA

Autoportret

tot ce aș putea atinge
şi nu ating

tot ce aș putea înțelege
şi nu înțeleg

tot ce aș putea fi
şi nu sînt !

Praful și pulberea

„Este un vierme ascuns în Cosmos".
(Constantin Noica)

chiar dacă lucrurile sînt pătate
cu uimire văd :
se pătează încă

nimeni nu se oprește,
nu înaintează nimeni

cîndva
pe aproape a trecut
un sunet curat
cei ce încă îl mai aud
se grăbesc să-l uite.

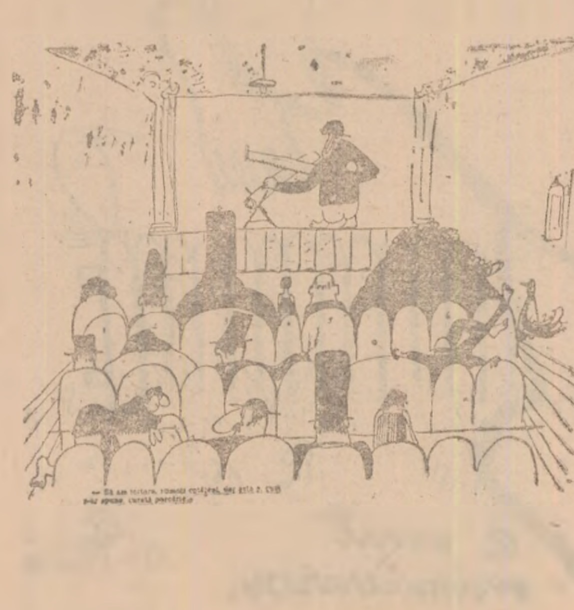
Dacă vine Hölderlin

uneori melancolia învinge
și după cerurile toate
devastator se întinde copilăria

dacă vine hölderlin
cerul va slobozi cîntece dulci
de înviere
iar urechile acului se vor închide
(trenul de marfă nu va mai trece
peste grumazul meu)

dacă vine hölderlin
numai clopotele-n depărtări
se vor auzi

și glasuri de copii într-un fierbinte cor.
tot ce-i părelnic se va arăta la față,
tot ce-i nenăscut . . . . .
se va naște
dacă vine hölderlin

Nu se mai poate

niciăieri
nu te mai poți ascunde

chiar astăzi am primit veste :
în trei orașe, la aceeași oră,
am fost depistat
și dat pe seama
adevăratei mele
identități

O dată pentru totdeauna

de cîte ori am deschis încrezător
fereastra în noapte. . . .
(și cine-a intrat și cine a intrat ?. . .)
o, dacă aș ști ce așteptam
ce încă aștept ! !
. . . .

cuțitul ruginește în rană
și noaptea își caută stingherită
în venele mele un loc
. . . haotic indiferent confuz
vislesc fără de mine
— tristețea inundă toate ieșirile

melancolia lumii peste melancolia mea
se așează
asemeni rugăciunii lui Iisus
peste rugăciunea muritorilor
. . . .
o dată pentru totdeauna
de-aș scăpa

Plimbare veselă

tu întinzi mîna
și apele se izbesc de maluri
iar bufnița scoate un sunet scurt

linia ferată
este plaja cu nisipul
cel mai fin
dintre linii se înalță palmieri
piscinile-s droaie printre
halucinante traverse

tu întinzi mîna
de parcă aș mai putea fi
salvat

Toamna pomenilor

Drumul subțire trece la fel prin coloana mea vertebrală. Îi păstrez setea. Vîntul de nord și vîntul de sud și capetele lor de aici pînă acolo.

Să descoperi o lume acolo unde locurile au fost de mult părăsite de pași. Poate e încă teama, tot teamă că mă pierd această întoarcere și iarăși întoarcere.

Ce mă mai cheamă acolo unde vecinii mei plecați la orașe nu mai revin niciodată ? Pot fi arheologul acestor drumuri care le mai păstrează pașii ? Dar cine îmi dă dreptul să sap să amestec urmele în pămînt de parcă mă mai chinuie rostul și nerostul lor ? Nici chiar pămîntul pe care îl invoc în nelegiuirea mea dreaptă nu îndrăznește să dea verdicte mai devreme de trecerea a șapte generații.

Și totuși voi profana aceste locuri părăsite sub blestem. Vreau să înțeleg mai repede, nu am timp să aștept istoria.

Drumurile. Să dezgropi urmele. Să încerci să le reiei firul, să le înlănțui din nou într-un rost. Să-ți potrivești pașii peste pașii vechi și să-i urmărești pînă acolo unde se opresc ; și să-ți dai seama că nici nu au ajuns. Să încerci să le dai un capăt și să găsești absurdul în capătul aflat. Absurdul grabei și absurdul înlănțuirii pașilor.

Mihai, șoferul satului, s-a descălțat cînd era încă departe de fîntîna în care avea să-și afle sfîrșitul. A mers desculț pînă la margine. Dacă s-ar fi uitat în fîntînă și-ar fi întîlnit ochii și poate s-ar fi oprit. Dar s-a uitat în cer, și și-a găsit pustiul 7 de septembrie, cenușie și tot cîmpul ars de plecări. Și era amiaza, soarele ardea miriștea din jurul fîntînii. Și el s-a descălțat ca și cum în încălțările soldățești de cătană care pleca din permisie se mai păstra ceva din ritmul, din ordinele, din marșul comandat.

Iar la fîntînă s-a dezbrăcat de cămașă. S-o fi gîndit la ceva, s-o fi uitat împrejur ? Cristul de tablă de pe troița din apropierea fîntînii e greoi, prea lumesc, iar ochii, sub cununa de spini, au tulbureala omului băut — om vesel care și-a cules via în toamnă și își bea sîngele din palme și din coastă, să-i încerce tăria ; și nu mai știe — vinul ori sîngele îi urcă lumina grea în ochi și neîncrederea în înviere ? E un Christ păgîn — Dumnezeu știe ce meșter i-a zugrăvit chipul care primește moartea, cum ar prelungi un cules de vie, pînă dincolo de carnea lui.

Mihai a murit. Acolo i-a fost capătul.

Cînd am trecut, se sleia fîntîna de apa în care s-a nămolit sufletul mortului.

...Paralel cu drumul morții acestui Mihai, trece un alt drum al satului. Și pe acolo, tot lîngă o fîntînă, înconjurată de gardul viu de dracilă, au fost omorîți ai lui Militaru — femeia și bărbatul. Întîmplarea s-a petrecut în urmă cu cincisprezece-douăzeci de ani. Veneau toamna, de la Călărași, unde fuseseră să vîndă grîul. Aveau banii cu ei. Hoții le-au ațînut calea și i-au înjunghiat ca pe vite. Pe urmă i-au zvîrlit în șanțul ascuns de dracilă și-au fost găsiți acolo, că începuse să le miroasă apa, celor opriți să bea.

Fata mai mică a lui Militaru, un zdrahon care călărea calul pe deșelate și avea putere în brațe, că ridica sacii ca un bărbat, a înnebunit apoi, în timpul colectivizării, cînd îi era omul urmărit pentru cote. Chiaburi fugăriți noaptea, peste garduri și grădini, pînă dincolo de drumul subțire... Iar femeia care călărea caii și ducea sacii în spate ca un bărbat s-a dovedit a avea fire slabă de muiere și în nopțile acelea a născut ca un animal hăituit și s-a lepădat de mintea și de copilul ei ca de două poveri pe care nu le mai putea duce.

* *

...Și pe un alt drum al satului, unul de-ai lui Bordei, s-a spînzurat în grajd, cu hamul calului. Trebuia să intre în colectiv — în fiecare zi echipele îi băteau la poartă. O fi fost deznădejde, dar mai curînd neputința să fie altfel, să fie altul decît se pome-

nise, el și părinții, și neam de neamul lui. I-a fost frică și de moarte și de viață; ștreangul se zbătuse între amîndouă și cred că-i mirosise pînă dincolo, a cal, a cîmp și-a casă.

Trei drumuri paralele: se întîlnesc undeva, într-un absurd care e și un fel infinit pentru satul nostru cuminte.

Dar la înmormîntarea lui Mihai, șoferul colectivei, plecat la cătănie și sfîrșit într-o fîntînă pe care a spurcat-o și a sfințit-o cu trupul lui tînăr, a venit și unchiul lui, președintele. Căruia satul îi zice Dulău. Slujba s-a făcut în fața bisericii. Și tot satul a vorbit, pe urmă, nu atît despre moartea lui Mihai, cumplită și fără rost pentru oamenii de la noi, cît despre Dulău care s-a închinat și a sărutat crucea de pe pieptul mortului. Era prima oară că satul îl mai vedea făcîndu-și cruce. Înfricoșat. Și altfel. Cum altfel? Cum altul? Nu-i el stăpînul satului, al acestui sat din care pier poreclele și se strămută oamenii? Nu-i el, stăpînul care-i închide, pe cei mai cîrtitori, în magazia colectivei și le aplică pedeapsă de vătaf și jandarm unic, pe moșia nouă? Nu-i el, cel care trece pe drum și nici nu dă bună ziua și, ori răspunde, ori nu răspunde, dacă-i dau alții? El, stăpînul care își asigură și își reînnoiește stăpînirea cu o dinastie de neamuri și cu plocoane mai sus?...

Dulău și-a făcut semnul crucii și a pupat icoana smerindu-se tîrziu, în deșert; în deșert ca și drumurile pe care au apucat-o strămutații, morții, dușii... Satul mai ține minte, îi mai pomenește. Cît mai e sat, să mai țină minte. În toamna asta tot alte familii se strămută care pe unde... Toamna cu duca ciulinilor...

Drumurile trec mai departe. Nu toate. Pe unele le ară tractoarele, să rămînă mai mult loc de semănat. Cum sunt sleite fîntînile de mortăciuni, așa sunt sleite drumurile, de urme.

Am văzut, în toamna aceasta, cum era sleită fîntîna în care a murit robul lui Dumnezeu, sinucigașul Mihai, desculț, despuiat, fără lumînare.

Am văzut cum se ara drumul din capătul pădurii, cum se-ntorceau cu fierul plugului urmele celor care au avut pămîntul pe răstavul ăsta și veneau să semene și să culeagă și să îngenuncheze pe brazdă ca pe Golgota unui calvar acceptat și reînnoit cu fiecare an.

II

Se dezgroapă morții.

Mai întîi, o dezgropare în adevăratul înțeles al cuvîntului: ordinul de „sistematizare" a cimitirului nu știu de unde a venit. Poate pentru mai mult pămînt — pămînt arabil, cernoziomul morților noștri.

Orășenii care nu mai aveau familie decît în cimitirul satului au venit într-o sîmbătă a morților, din toamnă. A lui Cazacu și-a dezgropat cei doi bărbați și i-a rînduit la un loc; ai Chirachiței și-ai lui Tămădău, și alții, cu tot neamul lor. Și din nou auzeam rostite ca la o pomenire în vreme, numele din sat, nume sau porecle legate de întîmplări mai vechi, peste care s-a așternut țărîna.

Unii din ei muriseră de moarte bună, la bătrînețe, spovediți, împărtășiți și cu lumînare. Alții au murit înainte de vreme, uciși de cuțit, fulgerați de cer ori spînzurați.

Alții au murit ca sălbăticiunile care-și ascund ceasul morții și se duc în cîmp și se spovedesc cerului și pămîntului; și nu-i știe nimeni, nici că s-au căinat, nici că le-a fost frică. Așa a murit moș Gheorghe Popa, bunicul meu, bărbat care cînta frumos, oier pornit cu turmele dinspre Săliște, la Drumul subțire. Morții au căpătat iertarea pămîntului: au putrezit frumos, osul a rămas curat, luminat.

Și în seara de sîmbata ăomortr,lio

Și în seara de sîmbăta morților, au fost rînduite pomenile. Și a fost o altă, o altfel de dezgropare a morților. A păcătoșilor pe care viața și viii nu i-au iertat.

Ai lui Bițu, ai lui Dumitru primaru, ai lui Bujor și ai cui încă? Desrădăcinații pe care timpul i-a spulberat la oraș. O istorie a satului risipit — din răscruce de vînturi, în patru vînturi.

Și vorbele unui ins important, al satului de acum, au făcut înconjurul mesei. I se cerea socoteală pentru anii de-atunci în care totul se tulburase înfricoșător: pentru timpul în care domnise, tăiase și spînzurase țiganul ajuns împărat sau cum mai zice lumea... Păreau că au rămas toate, de-atunci, nespuse, nerăzbunate. Se dezgropau morții...

— Nu știți, era lupta de clasă!

Pentru tot ce fusese făcut atunci, se găsise țapul ispășitor... Pomenirea luptei de clasă, la pomeni, între un „Dumnezeu să-i ierte" și „Să fim sănătoși", anii de-atunci, amestecați cu numele și întîmplările morților — nu știți, era luptă de clasă!... Un fel de vîrtej, cum sunt cele stîrnite de schimbarea vremii, încolo, în cîmpie. Și nu e în puterea oamenilor să le împiedice, să le oprească.

Și era mai demnă tăcerea morților, acceptarea lor de a putrezi, de a se amesteca pămînt — cu pămîntul, decît refuzul celor vii de a înțelege destinul satului întreg — mărunt, pentru altul, cumplit, definitiv.

— Nu știți, era luptă de clasă!...

Și a fost tot în seara aceea din toamna morților îngropați și a celor dezgropați.

Și bătrînele mele mătuși au dansat pe bătătura de-acasă, sub vișinii arși. Iar tata le cînta dintr-o armonică veche, adusă de la Canal; armonică luată pentru nu știu cîtă pîine smulsă din porția zilnică. Tata ajunsese la Canal, har luptei de clasă. Și armonica aceea, o biată mîrțoagă căreia i-au fost bătute nituri, în locul clapelor lipsă!

Cînd a cîntat prima dată, după întoarcere, tata a plîns. Nu-l mai văzusem niciodată plîngînd nici înainte, nici după seara aceea. Și trebuia să-i iertăm slăbiciunea — bărbatul slab și alb — alb de praf de piatră, alb pînă la os, era omul oropsit, condamnatul pentru nici o vină.

În seara aceasta, tîrzie și micșorată în pielea amintirilor, bătrînele mele mătuși au jucat după cîntecul țipat al armonicei. De-aici nepotrivirea — două toamne puse cap la cap — și cîtă vreme, doamne, și cîtă suferință degeaba!

Cît de ciudat mi se pare, astăzi, că tocmai asemenea obiecte au devenit un fel de simboluri, cu timpul. Firesc ar fi fost să leg existența noastră, a familiei noastre, de pămînt sau de generațiile de cai și de cîini care se urmau cu un rost, în înlănțuirea anilor. Și totuși, acum, după atîta vreme — după o istorie de fapt, găsesc importante prin neimportanța lor, tocmai aceste obiecte străine nouă: pianul și armonica.

N-am înțeles niciodată ce l-a făcut pe tata, țăran bine înfipt în pămînt, să cumpere, dar de nuntă sorei mai mari, un pian. În familia noastră, instrumentele muzicale erau privite ca mofturi ale unei boierii, ale unei trîndăveli neîngăduite.

Dar poate cumpărarea pianului acela fusese un gest premeditat al tatei, poate ne menea unei boierii, unui alt destin! Rafinament tîrziu, oricum ridicol; era mai mult un parvenitism de început, și acela retezat înainte de vreme. Pianul a rămas în familie. O marcă oarecare, un instrument parvenit, ambiționîndu-se să atingă faima pianelor nemțești, vieneze.

Nimeni din familia noastră nu a știut vreodată să cînte la pian. Noi deprinsesem mai repede să ținem sapa, să ducem caii de dîrlogi, la arat, să clădim fînul pe drugii căruței.

Ce am fi ajuns, dacă nu ar fi fost răsturnarea din anii următori (luptă de clasă — cum zicea acel personaj oficial — din sat, încercînd să steargă din răboj atîta vreme, micșorînd-o și spălîndu-se pe mîini...)? Poate am fi învățat cîteva romanțe la modă cîntate cu un singur deget pe clapele pianului tronînd în mijlocul casei blazon al unui fel de boierie.

Dar au urmat anii scăpătării: pianul ascuns în magazii la un loc cu porumbul și șoarecii, a devenit un fel de pacoste a familiei. Nu erau pomenite pămîntul, tractorul, cît se vorbea de pian. Pianul care trebuia luat la căminul cultural care trebuia să înfăptuiască revoluția culturală în satul din Bărăgan: pianul ascuns, prigonit și coardele lui roase de șoareci! Pianul care nu era menit să înfăptuiască nici înălțarea noastră în rang nici culturalizarea țărănimii!

În locul pianului a fost ridicată la loc de cinste, în familie, armonica adusă de tata de la Canal.

Tata știa să cînte două valsuri care seamănă între ele dar nu se aseamănă cu nici unul cunoscut: mai cîntă o sîrbă, o polcă, „Doamne miluiește" și „Deșteaptă-te române"...

Cînd cîntă, degetele lovite, lățite, îmbibate de praf, parcă sfarmă încă piatră, acolo. E și armonica, de o vreme, un alt simbol al existenței noastre, mărită și iarăși micșorată, o existență ferită de lustrul mai mare, al parvenirii cu pian; rămasă poate la un ridicol omenesc, mai pe înțeles, mai în firea lucrurilor...

Și a fost seara aceea, seara care a stîrnit toți anii ghemuiți în cochilia fricii și-a renunțării; seara în care, bătrînele mele mătuși au dansat și tata, așezat pe prag, a cîntat la armonică, unul din cele două valsuri care nu seamănă cu nici unul din valsurile cunoscute. De parcă sfărîma încă piatră. De parcă se tîra într-un convoi prăfuit, îndoit, de-a lungul țărmului fără ieșire la mare.

Și nu se putea cînta la pian ca și cum ai sfărîma încă piatra; numai armonica veche, mîrțoaga aceea obosită, evocînd mai mult pielea animalului sacrificat decît un instrument muzical, putea cînta un asemenea vals pentru ora de noapte, de toamnă, de joc, de chef fără chef, pe bătătura de-acasă, sub vișinii arși.

Și bătrînele mele mătuși cum dansau!

III

Treci pe drumuri și vezi, și simți satul pustiu. Nu e vorba de casele care mai sunt la locul lor, ci de casele care mai sunt locuite. Din care mai vezi ieșind fumul pe coș, în jurul cărora mai vezi copii, orătănii, flori, perdele, pisică...

E un pustiu pe care îl simți în urechi, în ochi și în cerul gurii, pîna în amintiri și în uitare. L-am luat cu mine din sat, pînă în cimitir. Pornisem într-o după amiază de acasă, să văd cîmpul. Era amurg și praful așezat greu, peste ierburi părea o cenușă care înăbușă, pe măsură ce mistuie totul. Am început să recunosc bălăriile și ierburile, să le spun pe nume, să mișc încenușarea încremenită: mohor, colții babei, sipică, ghițion, negară. Au fost și ierburi pe care nu le-am mai știut pe nume. Treceam ca printre cunoștințe din copilărie și nu le mai știam numele mic, deși îmi aduceam aminte împrejurările vechi: între costreiuri ne ascundeam cînd ne jucam pe cîmp, spinii ăștia se înfigeau adînc, în călcîi, cînd duceai vaca la păscut; din laptele de ghițion, amestecat cu puțin pămînt, făceam „mestică" — gumă de mestecat. Pănușița avea o chică moale, argintie pe care vîntul o batea încolo și încoace, colorînd-o frumos ca pe o coamă de cal în fugă. Între pelinită și troscot își făceau locuri tainice de fugă, popîndăii. Îi vedeai stînd pe labele dinapoi mult timp, pînă te apropiai, privindu-te cu un fel de curiozitate copilărească, sperioasă...

Intram în cimitir fără solemnitatea de duminica, în zori, cînd se merge la tămîiat și femeile, cu coșulețele pe mînă și tămîietoarele cu jăratec se înșiruie, luminînd poteca dinspre sat. Acum era spre seară, apunea soarele mare, rostogolit prin tot cîmpul secetei: și era nu soarele unui amurg, ci al unui cataclism — așa am intrat în cimitirul pustiu, rînduit, „sistematizat", cimitir de sat sărac, de strămutați; și am simțit urîtul cum trebuie că îl simt morții de sub pămînt: dacă ar mai fi bălăriile de demult, tufele de liliac și puieții de salcîm dacă te-ar înfricoșa vegetația, putrezirea urcînd pînă la vegetație, victorioasă! Dar morții par să refuze întoarcerea în pămînt, dăruirea a ceea ce se cuvine să înapoiezi țarinii. Par mumificați, uscați de mult în mormintele lor rase, orînduite — doar numerele lipsesc! În dreptul fiecărui, crucile pictate urît. Christi răstigniți cum cere canonul. Christi anonimi, fără suferință, cu același număr de picături de sînge prelingîndu-se din palmele fiecăruia — multiplicare urîtă, doamne, cît urît, cruci de ciment din care se desprind și se împrăștie bucăți întregi ici-colo o cruce adevărată de lemn. Dar a pătruns pînă și aici, moda — să pui morților cruci cumpărate de la oraș, să nu le mai facă nea Licsandru, din lemn de salcîm fără nici un scris.

Trec prin cimitir ca prin satul ve hi îmi aduc aminte numele bătrînilor și oamenilor puternici care trăiau în timpul copilăriei noastre; le regăsesc numele, așternute stîngaci pe crucile urîte și uneori nu le mai recunosc numele pentru că eu îi știam după poreclă dar nu se cade să trimiți omul pe lumea cealaltă, cu porecla dată pentru viață, pentru lumea asta. Mi-i amintesc nu numai după mers, după vorbă, după întîmplările de mult petrecute: cît după ceea ce însemnau ei atunci, vrednicia lor recunoscută, bunăcuviința pe care o dădeau satului. Treceam prin cimitir ca

pe ulițe și vedeam ceea ce
lesesem încă atît de limpede
satului, strămutarea viilor și
rea morților acolo, în mormi
măsurate zgîrcit, în pămîntul
vizat al cimitirului, loturile
sință personală date morților
bații aceia înalți și lați în un
bozi și sănătoși, tunîndu-și
rîsul la larg, în duduitul roți
toată cîmpia.

Și tot în seara aceea am
satul. Viii. Se întorceau de
porumbul. Satul: un cîrd de
și femei, tîrîndu-se de obosea
lungul cîmpiei. Veneau pe jos
de dincolo de gară. Se mișca
greoi, nici nu vorbeau între
încenușați de praful așezat
ra, toată viața, de toate sec
de tot pămîntul măcinat, sub tă
o uscăciune în toate fețele pe
bătea asfințitul.

Mergeau cu fața în soare
purile lor semănau cu efigii
monede dezgropate, bani turn
nu știu ce aliaj de pămînt ș
metalizați sub izbiturile egale,
zi, ale unui baros greu. Îi
trecînd — bătrînii mai în fața
cîțiva cu mustățile mari, căzu
că de oboseală, trăsăturile se
în jos, liniile trunchiului, m
feței, aveau aceeași direcție c
săgeți puse să indice căderea
rilor — tendința căderii corpu
voința căderii corpurilor — ac
tate între voința și tendința
corpurilor într-un peisaj — p
intitulezi „Țărani — 1969" și
singur, devine document — nu
artă, ci document istoric.

Ei înaintau astfel — bătrîn
inte, șir, și femeile — buluc,
urmă. Se tîrau cu fața spre s
pune ca niște morți iluminați.

Le-am văzut boccelele ascuns
stile și buzunarele pline cu
furat — numai boabele, să nu
dă. Cîțiva pumni de boabe
din seara aceea a celor cîtor
sări de acasă.

Înaintau cu fețele lor ne
știu că furau, furau puțin, „lua
tru orătănii", aduceau dosit bi
țin porumb — și nu li se păr
rușinos, nici nedemn. Era vorba
mai de căderea aceea, simțită în
dele feței, în înclinarea spină
îndoitura piciorului din genunc
pas, încă un pas; era decăder
tîmplată înăuntru, aceea care
trecuse altfel, mai încet, mai
definitiv. Nu mai erau demni.
lui ținut minte sau și uitat
demni rămînînd aici încă, să
cească pămîntul; să mai aștept
le și înfrățirea grîului: să se p
rască, să dispereze cu toată
bîntuită de secete. Rezistînd!

Treceau luminați, în mersul s
căderea lor cu soarele, mergeau
grabă și nu-i mai știam după
— nici nu i-aș mai fi putut recu
te, ei erau un Cor de tragedie
cor care iese ultimul din scenă
spuneam — sunt hoți, acești o
sunt niște hoți mărunți — sat
altădată i-ar fi batjocorit și ren
Dar ei treceau în lumina aceea
vitoare, de cataclism — soarele
rostogolindu-se într-o cîmpie arsă
nică orizontală — ei mergeau
ma soarelui căzut și fețele lor
străinau sublim, de timp și de
tele lor, dezvăluind altă esență a
tentei, a soartei, a tragicului (196

Florența A

igența poștala

nvenția naivității sau cu Alina de mînă
Pintilie ? Ieșisem de la cinema și am în-
să-i vorbesc. *Claudia Predescu (Iași) :* O zi
isterdam : „Într-o dimineață îmi apărură în
două picioare roșii Sub ele se întindea ma-
itedrală «Sfîntu Petru» privită la microscop.
tătea un american cu un picior roșu spu-
unei mîini uriașe : «Bun venit la Amster-
! Lacul Roșu se întindea iar lîngă el
ı un afiș : «Puterea se află în mîinile me-
Harta chineză acoperi pe nevăzute muzeul
a trăit Alexandru Ioan Cuza, avînd în el
valoroase Palatul Culturii a fost spart
ı vas din trecut scriind pe el : «Spărgător
ıață». Împărăteasa armei și a războiului
ı acum liniștită la masă Deasupra capului
ıdea mare un țap spunînd numai : 22. 22,
eșisem de la cinema și am început să-i
esc, n.n.). Așa a învățat el la școală. Ma-
pilot a aterizat cu rucsacul de nouăzeci de
grame — Nesimțitule, ce îmi calci clădi-
În fața lui apăru o mînă albă înfășurată
aluri roșii“ Ieșisem de la cinema și am
·ut să-i vorbesc, brusc, în versuri *Tiberiu*
ași) : „Broasca devenită copistă / Citea o
tă / Asta nu există, asta nu există. Am
un fotbalist / Cînta la un flaut cu roa-
Asta nu se poate, Asta nu se poate. .“.
ci și F. F (Iași) : „O cioară solistă / Cu
și batistă / Asta nu există, asta nu exis-
Să aibă ochii la spate / Și urechile pic-
/ Asta nu se poate, asta nu se poate .“.
cla A. (Iași) : „O planetă cu ochi de că-
/ Și cu corp de baletistă / Asta nu există...
oică de plumb care știe toate / Într-o mare
oapte / Asta nu se poate, asta nu se poa-
Să trăiești de la moarte spre viață / Să
ști într-o poveste / Posibil nu este, posibil
ste. “ *Bianca S. (Iași) :* „Un mort țipa : /
ste ? Ce este ? / Posibil nu este, posibil nu
“ Ieșisem de la cinema și am început
vorbesc. *Teodora Radu (Iași) : De ce a ate-*
nava ? : „Era seară Stăteam în pat. Deo-
se aude un zgomot Era o farfurie zbură-
Din ea au ieșit un rînd mare de baloane
n ele s-a format un schelet care arata niște
ede. Întorcîndu-se a început să se închine
irătesei Bizanțului. Uitîndu-se în zare, Îm-
teasa din ilustrații intră în biserica făcută
a. După un timp în biserică un om s-a
ățișat cu îngerul. După aceea au fost în
ul ei. La marginea lui era un lac unde
reața Sandra făcea balet. Peste puțin timp
ărut fiica Împărătesei cu sluga sa zîmbind.
ieșit afară și au văzut un copac. Scheletul
trebat : — Ce roade are pomul acesta ? —
ede argintate. După aceea s-au plimbat prin
. S-au uitat în mai multe părți ale cetății
lor și în aer văzură moneda lui Decebal.
acea monedă s-a făcut un vulcan, iar după
a, cînd s-a terminat vulcanul, acolo erau
ıri cu aer. Cînd au plesnit cuburile, a apă-
vila lui Bi-Lon“. Ieșisem de la cinema și
început să-i vorbesc, din nou, în versuri.
V. (Iași) : „O maimuță alpinistă / Cu chipiu
eferistă / Asta nu există, asta nu există...
alenă pesimistă / Cu corp de artistă / Asta
există, asta nu există.. Trei gîze oneste /
iocul de pește / Posibil nu este, posibil nu
..“. Ieșisem de la cinema și am început
vorbesc. *Cristina Sandu (Iași) Fly:* „— Fly !,
e Făt-Frumos care avea un arc în mînă
u un cap de țap. În vîrful săgeții lui scria
jos «Poveste adevărată», după care era un
gal care stătea într-o mașină grațios. În
mașinei se afla un maimuțoi care rîdea și
vroia să plece cu nici un preț. O broscuță
ea pe malul apei și rîdea de un fluture care
urmărit de un pistol. În stînga pistolului
ı doi urși care se jucau și un rac care îi
ea foarte urît întrebîndu-se ce-o fi aceea.
sus un băiat sufla, dintr-o trompetă ieșind
ntul «Pămînt». Un pește se uita mirat, ne-
legînd ce se petrece. Într-o pădure un cro-
l mergea căutîndu-și hrana. O broască țes-
ă vroia să atace un fluture tocmai în ca-
l celălalt...“. Ieșisem de la cinema și am
put să-i vorbesc. Atunci, din partea opusă,
r, matur, bătrîn, a apărut Lermontov, fru-
să Tamara

Octavian PALER

Confruntări cu avocatul diavolului (care țin loc de cele zece porunci ale înțelepciunii)

38

Îmi aduc aminte cum am ratat ziua în care am fost la Salamina. În loc să vizitez localitatea, am umblat după năluci. Am căutat mai întîi mormîntul lui Ajax, bazîndu-mă pe ceea ce spune Pausanias, de obicei foarte scrupulos ; ca mormîntul eroului homeric e pe jumătate acoperit de mare. Și judecam ca unul care-și închipuie că Pausanias a trecut recent pe la Salamina și că „Descrierea Eladei“ trebuie să aibă rigoarea unui Baedecker ! După aceea, am căutat, bineînțeles tot în zadar, florile albe, cu pete sîngerii, care ar fi apărut în insulă după moartea lui Ajax Și, mai ales, am căutat, inutil, vreo urmă, cît de mică, a bătăliei navale dintre perși și greci, decisivă pentru soarta Europei și a culturii, care a făcut celebră Salamina. La un moment dat, am descoperit în golf un cimitir de bărci și nave ieșite din uz care putrezeau la mică distanță de locul unde se crede că s-au scufundat corăbiile grecilor și perșilor. M-am uitat la cablurile și ancorele roase de rugină, acoperite de scoici și de alge. Evocînd numai dezastrele și victoriile mării, ele reprezentau un avertisment ironic : e tot ce poate oferi Salamina celor care o idealizează ! Dezamăgit, am întors spatele acestui cimitir și m-am dus să ascult o orchestră ce se străduia să pară exotică. La amiază, am mîncat fructe de mare, prînzul cel mai ieftin pe care mi-l puteam acorda, după care, romantic fără leac, am recidivat : am găsit un loc de unde să pot privi mai bine dîmbul ce domină portul, unde și-ar fi instalat Xerxes tronul pentru a urmări bătălia, și am privit în larg cu gîndul la ce povestește Eschil, care a fost hoplit la Salamina, că vaietele și plînsul se revărsau pînă departe. Din cînd în cînd, ajungeau pînă la mine frînturi din cîntecele orchestrei ce se străduia să pară exotică. Era tot ce mai puteam auzi ! Marea se clătina cu o indiferență, pe care o pot regăsi și aici dacă mă duc la fereastră, și am plecat de la Salamina cu convingerea că m-am dus acolo absolut inutil ..

Ceva de genul acesta pățisem și în contactul cu ideile filosofice atunci cînd am pornit să-mi caut maeștrii. Temperamentul meu romantic, care nu înceta să-mi joace feste, m-a împiedicat să mă instalez într-un sistem, să devin un „ascultător“ fidel, silindu-mă să „ascult“ de impulsurile lăcomiei mele. Alternam cărțile de filosofie cu cele de istorie, de artă sau cu cele, fără domeniu precis, de genul „viața de toate zilele în timpul lui. .“, ceea ce avea și urmări negative, căci nu mă ajuta deloc să adîncesc înțelepciunea clasică, din contră, mă făcea să mă cam încurc în propriile mele căutări, ca un păianjen care-și țese grăbit pînza. Dar n-aveam cum să-mi sistematizez curiozitatea. Dorința mea de a ști cît mai multe despre lumea care mă interesa nu s-ar fi împăcat cu disciplina, așa că nu-mi puteam permite să mă restrîng, să sacrific, de dragul unui plus de adîncime, o parte din suprafață. Semănam nu numai unui păianjen care-și țese grăbit pînza, ci și unui explorator sentimental care n-are țeluri științifice, nici criterii riguroase, hoinărește la întîmplare. Cred că am răsuflat ușurat cînd m-am convins că n-avea rost să mai caut o școală la care să devin discipol. La urma urmei, nu doream să-mi fac din antichitatea greacă o specialitate profesională, ci una de suflet, iar aceasta presupunea libertatea deplină de a rămîne subiectiv.

39

(Avocatul diavolului, după ce a tăcut multă vreme așteptînd să vadă unde vreau să ajung, reînvie o amintire pe care eu aș fi trecut-o sub tăcere și care demonstrează că pînă și în paradisele pierdute există șerpi care sîsîie. Vrea, astfel, să-mi atragă atenția că simplific, că nu spun esențialul cîtă vreme nu explic de ce am ajuns să pun semne de egalitate între „clasic“ și „înțelept“). (Am fost, în adolescență, aproape îndrăgostit de una din cele mai frumoase hetaire ale Atenei antice, care de două ori pe an, cu prilejul serbărilor de la Eleusis și al celor organizate în onoarea lui Poseidon mergea să se îmbăieze în mare complet goală. Gurile rele din cetate ziceau că întreaga Atenă masculină își dădea atunci întîlnire pe plajă pentru a o vedea pe Frina, iubita lui Praxitele. Această Frina a fost amestecată și într-un proces senzațional în care avocatul s-a mulțumit să dea puțin la o parte tunica elegantă a clientei sale pentru a arăta juraților cît de frumos era sînul aflat dedesubt Jurații, se spune au privit și au pronunțat achitarea. Tot ea a propus, se pare, cetății sale natale, Theba, să-i reconstruiască zidurile împrejmuitoare, cu condiția să fie înscris în fortificații numele său Theba a refuzat, socotind că nu-și putea îngădui să glorifice o hetairă, chiar dacă hetairele au jucat un rol important în cultura greacă, dar Praxitele nu s-a sfiit să-i facă iubitei sale o cinste și mai mare. Ceea ce vedem azi la Luvru și în alte muzee, în replicile romane ale „Afroditei din Cnid“, este o imagine a Frinei...

Povestioare despre un vapor

(urmare din pag. 16)

trebuie să facă ceva. Unii, să zicem, scriu cărți, alții le colecționează, iar alții le pun pe foc, ceilalți caută pentru foc fel de fel de obiecte din lemn. Cei care nu au deloc treabă să treacă la vîsle. Iar cei ce n-au vîsle pot lua cearșafuri și pături, pot face din ele pînze și sufla în acestea. Astfel, fiecare om va putea contribui, pe măsura forțelor sale, la mișcarea noastră înainte. Iar în timpul liber nu interzicem dezvoltarea micilor meseriași sau cultivarea grădinilor de zarzavat pe punte.

Discursul căpitanului a fost întîmpinat de aplauze furtunoase, iar apoi publicat în ziarul de bord „Totdeauna de cart“ E adevărat că nu a fost publicat în întregime, ci cu mici prescurtări. Fraza cu fenomenele negative din trecut a fost scoasă, în schimb a fost inserată în discursul primului locțiitor. Acesta scria „Fenomenele negative au jucat un rol pozitiv în viața noastră. Și în timpurile negative noi munceam pozitiv și cîntam cîntece vesele. Acum noi vorbim mult și curajos despre faptul că am deviat uneori de pe calea cea dreaptă pe una nedreaptă Da așa este și recunoaștem aceasta cu toată bărbăția care ne caracterizează. Dar, vorbind despre aceste fenomene negative și nu o dată condamnate de noi, nu trebuie să uităm principalul : că am mers pe o cale greșită și în direcția corectă. Desigur, tovarăși, și acum avem încă unele neajunsuri pe care trebuie să le înlăturăm, dar nu trebuie să ne grăbim. Acest lucru ar fi neprevăzător. Dacă noi am înlătura acum toate neajunsurile, atunci cei care vin după noi n-ar mai avea ce corecta“

Desigur, aceste discursuri, ale căpitanului și ale primului locțiitor nu rămîn fără ecou, toți observă că problemele sînt acute și se pun în mod absolut nou. Se discută pe punți, în sala de mese, în cabinele marinarilor. A ieșit pe punți tineretul sălbatic — fel de fel de hippies, punkiști, metaliști. Cîntă felurite cîntece neformale, fără cuvinte, fără muzică, dar cu urlete.

Secsecul se tot plimbă pe vapor, trage cu urechea la discuții și urlete, dar nu zice nimic, se tot bate cu mîna pe tocul revolverului. Între timp vaporul merge cînd cu fața înapoi, cînd cu spatele înainte ; cînd cu partea dreaptă spre stînga, cînd cu cea stîngă spre dreapta, dar, desigur, într-o direcție absolut corectă Bineînțeles că între cei de pe vapor există disensiuni . unii mai speră să ajungă pînă în țara Limonia, alții sînt de acord să ajungă oriunde, numai să ajungă odată, a treia categorie, cei mai aproape de cambuză, nu vor nicăieri, ci și așa se simt bine. Ca urmare a acestor divergențe situația se prezintă astfel Căpitanul strigă din răsputeri : „Cu toată viteza înainte !“, iar primul locțiitor face o corectură cu jumătate de voce : „Cu viteză mică înapoi !“. Pilotul învîrtește busola spre dreapta, timonierul trage timona spre stînga, fochiștii aruncă cărbuni sub cazane, cei de cart toarnă apă peste ei, pasagerii dau din vîsle, dar vîslesc în direcții diferite, unii fac găuri în corpul vaporului, iar alții le astupă. Mai sînt și din aceia care construiesc bărci din lemnele strînse, cică, pentru foc. Dar mai sînt și alții care sar noaptea peste bord, așa, fără nimic, considerînd că-i de preferat să te îneci sau să te mănînce rechinii decît să plutești mai departe pe acest vapor în orisice direcție, fie ea dreaptă sau greșită.

Alexandre KOJÈVE

Ideea de imperiu latin

Textul ce urmează este partea a treia dintr-o Schiță a unei doctrine a politicii franceze, *datată 27 august 1945, considerată pierdută, descoperită de Bernard-Henri Levy după 45 de ani și publicată în al doilea număr pe 1990 al revistei sale, de curînd apărută,* Regula jocului. *Menționăm că întîia parte tratează situația istorică în postbelicitate imediată, iar a doua, situația geopolitică a Franciei la aceeași dată. Pe de altă parte, «noul filosof» a cerut mai multor intelectuali să reacționeze în scris la ineditul kojevian (care, deși pe alocuri datează, rămîne extrem de interesant pentru actualitatea politică europeană de astăzi), în sensul propriu al cuvîntului, adică să nu producă un comentariu ori un studiu, ci o reacție. Au fost solicitați, între alții, Alberto Moravia, Fernando Sabatier, Alain Minc, Ferdinando Camon, Octavio Paz, Dan Petrescu și dumneaeu. Nefiind încă în posesia revistei lui Levy, nu știm cu precizie cîți dintre aceștia i-au răspuns. Oricum, fiind vorba de un text incitant și din pricină că o copie a sa ne-a ajuns prea tîrziu ca să mai putem răspunde la solicitare, ne-am gîndit că lucrul cel mai profitabil ar fi să reproducem pur și simplu din opul lui Kojève, însoțind cu o prefațetă versiunea sa petresciană.*

În ceea ce-l privește pe rusnikul auctor, se știe că după Revoluția din Octombrie, acest coleg de școală al lui Mikoian a migrat spre Germania, unde a renunțat la ample studii orientalistice în momentul cînd a înțeles că discursul filosofic începe în Grecia, cu Heraclit și Parmenide, dar se încheie pe sol teuton în sistemul hegelian. Înarmat cu diplome nemțești, a trecut în Francia și, între 1933—1939, la propunerea lui Koyré, a comentat la Ecole Pratique des Hautes Etudes — în prelegeri frecventate de Lacan, Blanchot, Queneau, Bataille, Sartre, Caillois sau Raymond Aron — Fenomenologia spiritului. *În 1947 a editat Queneau aceste lecții sub gallimardicul titlu de* Introducere la lectura lui Hegel.

Esențialul învățăturii kojeviene, expus și în Eseu asupra unei istorii raționale a filosofiei păgîne, *este că filosofia, înțeleasă ca dorință de savoar și înțelepciune, ca neposedare încă a înțelepciunii, ia sfîrșit odată cu Hegel, în special cu acela din* Fenomenologia spiritului, *corect înțeleasă, unde Spiritul universal și Napoleon totuna-s. Succesorilor nu le mai rămîne decît să-i reia sistemul, nu să-l pună cu picioarele-n sus, izbindu-l totodată cu țeasta de Terra, cum au făcut cei doi concubini păroși ai veacului trecut. Această idee l-a dus pe Lacan la recitirea lui Freud, bunăoară. Alții s-au ocupat de domenii de aparență marginală: Blanchot și Queneau de exercițiul literaturii, Bataille de economia cheltuielii gratuite, a risipei iraționale, Aron de societatea industrială, Caillois de sacru și joc. Kojève însuși, asemeni unora din audienții săi, și-a schimbat profesiunea. După rezbel a activat, pînă la stingerea-i din viață în 1968, ca înalt funcționar în Comunitatea Economică Europeană, muncind la un sistem de tarife, pregătind venirea statului universal și omogen ce trebuia să corespundă încheierii hegeliene a filosofiei.*

Cititorul e rugat să nu uite că, în 1945, Piața Comună, Europa contra națiunilor, federalizarea continentului, Statele Unite ale Europei, erau doar idei, iar Anglia și Francia nu-și pierduseră încă imensul imperiu colonial, pe cînd Japonia era la pămînt. De asemeni că, pentru Kojève, mișcarea de universalizare a istoriei fiind antamată cu Napoleon, îmbunătățit de Stalin, cele trei imperii teoretizate, slav, anglo-saxon și latin, sînt poate ultima stație către statul planetar, unde vor domni huzurul bestial, negativitatea șomeră și sapiența ca deces al filosofiei prin împlinire. Versiune laică a paradisului terestru așteptat de Martorii lui Iehova? Poate. Numai că, pentru Hegel și emulul său, Armaghedonul — ca loc al ultimului triumf asupra păcătosului de real — se cheamă Iena. Vezi victoria franțuzilor napoleonici asupra prusacilor în 1806, în urma căreia filosoful german a văzut-o pe Anima Mundi *călare, a mirosit că istoria se închide, că vom intra în postistorie și postmodernism, chiar dacă mai e de cîrpăcit cîte ceva p-aici ori p-acolo. Flăcăul autumnal din Cajvana, numitul L. P., a scris despre toate astea într-un număr al* Opiniei studențești *de prin 1984, sub întitulatura* La ce bun Noica? *A arătat rezistența modernistă a filosofului de la Păltiniș la etica postmodernistă și, spre a-i smulge vrajei sibiene, și-a invitat prietenii, cu un gest kojèvian, la Ciric să joace un șeptic.*

Plus de asta, mare păcat e că a trecut, aproape neobservat, al lui Francis Fukuyama eseu, despre care-n Vest vorbea toată lumea: The End of History, transplantat, *prin aprilie-mai, în deja defunctul săptămînal* Timpul. *Acela tot finea acestei* saloperie archidécrepite *titila, dar la ea cum să reacționăm ne învăța.*

Și acum: cetitură plăcută și/sau instructivă.

Hegelina MARXESCU

1.

Era în care *umanitatea* luată în ansamblu va fi o realitate politică se situează încă într-un viitor îndepărtat. Perioada realităților politice naționale e revolută. Este epoca *Imperiilor*, adică a unităților politice *trans-naționale*, dar formate din națiuni *înrudite*.

Această „înrudire" dintre națiuni, care devine actualmente un factor politic primordial, este un fapt concret de netăgăduit și care n-are nimic de-a face cu ideile „rasiale" în general vagi și incerte. „Înrudirea" dintre națiuni este îndeosebi și în primul rînd o înrudire de limbaj, de civilizație, de „mentalitate" generală sau, cum se mai spune, — de „climat". Iar această înrudire spirituală se traduce între altele și prin identitatea de religie.

O înrudire astfel concepută există fără nici o îndoială între națiunile latine — franceză, italiană și spaniolă în primul rînd. Mai întîi, aceste națiuni sînt eminamente catolice, chiar dacă sînt „anticlericale". În ceea ce privește Franța de exemplu, observatorul străin este frapat văzînd în ce grad „liberii cugetători" și chiar protestanții și israeliții ei sînt pătrunși de mentalitatea catolică mai mult sau mai puțin laicizată, cel puțin în măsura în care ei gîndesc, acționează sau reacționează ca francezi. Mai mult, strînsa înrudire a limbilor face deosebit de lesnicios contactul dintre țările latine. În special în privința Franței, Italiei și Spaniei, ar fi de-ajuns ca în fiecare din ele studiul aprofundat (de altfel foarte ușor) al uneia singure din celelalte două limbi latine străine să devină obligatoriu spre a se suprima toate neajunsurile pe care le provoacă o diversitate de limbaj. De altminteri, civilizațiile latine sînt ele însești rude apropiate. Dacă anumite întîrzieri în evoluție ar putea face să se creadă actualmente în niște divergențe profunde (în special în partea spaniolă), interpenetrația care se petrecea la origine (ca și în epoca Renașterii, care este probabil perioada istorică latină prin excelență) garantează posibilitatea atingerii pe termen scurt a unei armonizări perfecte în feluritele aspecte ale civilizației Lumii latine într-un mod general, diferențele caracterelor naționale nu pot masca unitatea funciară a „mentalității" latine, care-i frapează cu atît mai mult pe străini cu cît e adesea prost cunoscută de latinii înșiși. E, desigur, dificil să definim această mentalitate, dar vedem imediat că e unică în genul ei în unitatea-i adîncă. Pare că această mentalitate e caracterizată în ceea ce are specific de acea artă a răgazului care e izvorul Artei în general, de aptitudinea de a crea acea „desfătare în a trăi" care n-are nimic de-a face cu confortul material, chiar de acel „dolce farniente" care nu degenerează în simplă lene decît dacă nu vine după o muncă productivă și fecundă (pe care Imperiul latin o va face de altfel să se nască prin simplul fapt al existenței sale).

Această mentalitate comună, care implică un simț adînc al frumuseții asociat în general (și îndeosebi în Franța) cu un foarte marcat sentiment al dreptei măsuri și care îngăduie astfel transformarea în „desfătare" aristocratică de a trăi a simplei bunăstări „burgheze" și ridicarea deseori pînă la bucurie a plăcerilor care într-o altă ambianță ar fi (și sînt în majoritatea cazurilor) niște plăceri „vulgare", — această mentalitate nu asigură numai latinilor posibilitatea unirii lor reale, adică politice și economice. Ea și justifică întrucîtva această unire în ochii lumii și ai Istoriei. Ai lumii, — căci dacă celelalte două Uniuni imperiale vor fi probabil întotdeauna superioare Uniunii latine în domeniul travaliului economic și al luptelor politice, este permis să presupunem că ele nu vor ști niciodată cu de la sine putere să confere repausului lor perfecțiunea la care ar putea ajunge în împrejurări favorabile Occidentul latin unificat. Și ai Istoriei, — căci presupunînd că într-o zi (poate mai puțin îndepărtată decît s-ar crede) conflictele naționale și sociale vor fi definitiv eliminate, trebuie admis că omenirea viitorului va trebui să-și consacre eforturile tocmai organizării și „umanizării" clipelor ei de răgaz (oare n-a spus însuși Marx, repetînd fără să-și dea seama un cuvînt de-al lui Aristotel, că mobilul ultim al progresului și deci al Socialismului e dorința de a asigura omului un maximum de timp liber?).

Înrudirea latină, întemeiată pe unitatea de substanță și de geneză, este deja un Imperiu potențial ce trebuie doar actualizat în condițiile istorice concrete ale timpului nostru, care sînt de altfel propice formațiunilor imperiale. Și nu trebuie uitat că unitatea latină este deja într-o anumită măsură actualizată sau realizată în și prin unitatea Bisericii catolice. Or, aspectul religios și ecleziastic (net distinct de aspectul „clerical") nu e în zilele noastre cîtuși de puțin neglijabil. Pe de o parte, am fi tentați să explicăm avîntul prodigios al țărilor germanice și anglo-saxone din Timpurile moderne prin interpenetrația intimă dintre Biserică și Stat în Lumea protestantă; și e neîndoielnic că Imperiul anglo-saxon sau germano-anglo-saxon, funciarmente „capitalist", este încă și astăzi de inspirație net protestantă (unii sociologi văd chiar în Protestantism obîrșia ultimă a Capitalismului). Pe de altă parte, în pofida începuturilor sale radical ateiste, U.R.S.S. a redescoperit Biserica ortodoxă și s-a folosit de sprijinul ei atît în interior cît și în exterior (în primul rînd în Balcani); din ce în ce mai mult, U.R.S.S. ia astfel chipul unui Imperiu nu numai slavo-sovietic, ci și ortodox. Se pare deci că cele două formațiuni imperiale moderne datorează o parte din coeziunea și deci din puterea lor unei asocieri mai mult sau mai puțin oficiale cu Bisericile corespondente. Și se poate admite că existența Bisericii catolice constituie în actualele condiții istorice o chemare la formarea unui imperiu catolic ce nu poate fi decît latin (să nu uităm că, de altfel, Catolicismul, făcînd adesea apel la Artă, a căutat mai ales să organizeze și să umanizeze viața „contemplativă" și chiar inactivă a omului, în timp ce Protestantismul, ostil metodelor pedagogiei artistice, s-a preocupat mai ales de omul-muncitor).

Înrudirea spirituală și psihică care unește națiunile latine pare a trebui să asigure relațiilor lor înlăuntrul Imperiului acel caracter de libertate, de egalitate și de fraternitate fără de care nu există Democrație adevarată. Și s-ar putea chiar crede că numai instaurînd Democrația în ansamblul Lumii latine i se poate lua acesteia caracterul „municipal" pe care-l posedă cîtă vreme rămîne închisă între niște granițe pur naționale. Numai Imperiul cu resursele-i materiale a nelimitate pare a putea permi păşirea opoziției sterile și para dintre Stînga și Dreapta, iredu în sînul doar al Națiunii, prin niție săracă și deci sordidă. Nu misiune imperială pare a putea nereze acel Partid renovator în *diție*, dar într-o tradiție deloc ționară", care a făcut forța A pe care țările latine nu l-au cu niciodată și fără de care viața că democratică are mereu tendin a cădea în anarhie și delăsare. În șit, organizarea Imperiului latin ar fi esențialmente altceva decît monwealth-ul anglo-saxon ori U Sovietică, ar pune gîndirii politi mocratice niște probleme inedit i-ar permite să-și depășească în ideologia tradițională, adaptată cadrelor *naționale* și în consecin nacronică. Poate că determinîn porturile dintre națiuni în sînul Imperiu (și la limită — al om va avea din nou Democrația ce spus lumii contemporane.

Cu toate acestea, în pofida — poate chiar din pricina — strînse rudiri" a popoarelor imperiale ș a caracterului „familial" al viet Imperiu, va exista în chip neces tre națiunile unite o națiune fi „sora mai mare" a celorlalte dintîi între egalele sale. În Im slavo-sovietic, poporul rus e ace re joacă acest rol, iar Statele vor fi probabil în fruntea Uniun fapt anglo-saxone, chiar dacă a este destinată să fie completată lemente germanice. Cît despre rul Imperiu latin este cu totu dent că Franța va fi aceea ca trebui să ocupe în el locul dintî țiuni politice, economice și cul o duc într-acolo și o angajează ceasta Îndeosebi, în ceea ce pr Spania, factorul demografic îi ră el singur Franței primul lo în comparație cu Italia adică unde factorul demografic le este vorabil francezilor, industria fr (situată în apropierea minereu fier și a bauxitei, ca și a cărb din Sarre, belgian și german stabili echilibrul conform g specifice politice și culturale

În române

Dan PETR

Vladimir VOINOVICI

Povestioare despre un vapor (II)

Vă salut copilaşi, mici şi mari, tineri şi bătrîni! Aţi auzit deja povestea despre vaporul care şaptezeci de ani a tot navigat în direcţia care nu trebuia. Acum el merge în direcţia cea bună, dar voi şi asta aţi aflat. Ştiţi şi despre căpitanul cel nou, dar nu ştiţi cum s-a apucat el de treabă. Ca să aflaţi aceasta am scris şi a doua poveste despre vapor

Uitaţi-vă cum a fost. De cum l-a înlocuit acest căpitan pe cel de dinainte, imediat i-a chemat în cabina sa pe toţi membrii Consiliului suprem al vaporului: primul locţiitor politic — primloc, primul secund — primsec, mecanicul şef — şefmec, timonierul şef, pilotul, şeful de echipaj, bucătarul şef de bord şi secundul pentru securitatea vasului — secsec.

Ei, au venit, s-au aşezat pe canapelele moi şi căpitanul le spune · „Raportaţi"

Primul şi-a început raportul locţiitorul politic. Cu partea politică, a spus el, toate-s bune Echipajul şi pasagerii studiază activ istoria mersului vaporului nostru, fac conspecte, îi ajută pe cei codaşi, manifestă o înaltă conştiinţă şi devotament neprecupeţit. Cam asta e în linii generale

„Dar în afara liniilor generale?" — întreabă căpitanul.

„Atunci trebuie să recunoaştem că mai avem şi unele lipsuri. Studiind, echipajul şi pasagerii mîrîie că vaporul nu merge unde trebuie, că toate alimentele sînt livrate Consiliului de vas, se observă o tendinţă de purtare a pantalonilor largi şi a părului lung, de a asculta muzică rock şi a dansa după moda occidentală, circulă bancuri politice şi există tendinţe de evadare, unii chiar o şi spun deschis, „cum ajungem în primul port o ştergem".

— Ha, ha — a spus timonierul, n-ajungem noi aşa de repede în primul port.

— Iar alţii, a adăugat primlocul, fără să aştepte pricul pórt, fură bărcile sau se aruncă peste bord fără nimic.

— Dar tu ce spui? — l-a întrebat căpitanul pe secsec, care îşi nota amănunţit cine ce spune şi cine ce gîndeşte

— Eu voi spune aşa — a comunicat secsecul, că în general putem aproba raportul primlocului ca fiind la obiect şi sincer, dar trebuie să menţionăm, de asemenea, că tendinţele nesănătoase ale membrilor echipajului şi ale pasagerilor reprezintă şi o latură pozitivă, fiindcă contribuie la desfăşurarea eficientă a activităţii securităţii vasului.

— Cum merg treburile la tine? — s-a întors căpitanul spre primul secund.

— Ordine desăvîrşită.

— Dar mai concret?

— Mai concret: bordul vasului este ruginit, în unele locuri vasul ia apă, care pătrunde în interior.

— Dar sper că luptaţi cu aşa ceva şi apa se pompează.

— De luptat luptăm — a fost de acord primsecul, dar apa nu se pompează, fiindcă pompa din dotarea vasului a fost transformată în alambic, iar din furtunuri s-au făcut mănuşi. Luptăm cu găurile prin metoda astupării.

— Ce utilizaţi în calitate de material de astupare?

— În calitate de material de astupare ne folosm de o forţă vie, adică de minunatul nostru tineret.

— Şi cum merge?

— În trecut, minunatul nostru tineret reprezenta un minunat material de astupare şi astupa toate găurile cu elan tineresc. Acum însă, cînd este băgat la astupare, tineretul, la rîndul său, te bagă în...

— E clar, a întrerupt căpitanul, dar ce avem în sala maşinilor?

— La sala maşinilor totul este bine — a raportat mecanicul şef. Cărbune nu avem, facem focul cu cărţile fostului personal de comandă. Trei din cele patru maşini nu funcţionează, dar ele reprezintă o nepreţuită sursă de piese de schimb pentru maşina a patra, dacă desigur nu sînt furate pe drum.

— Dar ca să nu se fure trebuie să punem pază — a observat primul locţiitor.

— În nici un caz — a spus timonierul. Dacă punem pază, şi ea va începe să fure, că doar trebuie să trăiască din ceva.

— Dar la tine cum stau lucrurile? — s-a adresat căpitanul timonierului.

— La mine este ordine perfectă, — a raportat timonierul. Vasul ţine corect o direcţie incorectă.

— Dar nu putem ţine corect direcţia corectă?

— Nicidecum, fiindcă toate hărţile au fost aruncate în apă, busola stricată, sextantul vîndut şi băut de vechea conducere.

— De vechea conducere? — a întrebat căpitanul.

Timonierul n-a auzit întrebarea, iar secsecul şi-a pus un semn în carneţel.

A fost şi pilotul întrebat cum merg treburile şi s-au lămurit că foarte bine.

— Dacă ne scufundăm, avem destulă adîncime, — a promis acesta.

Nici şeful de echipaj nu avea de ce să se plîngă: punţile, toate fiarele de pe vas, ghetele şi nasturii marinarilor străluceau, sabordurile se închideau, dar disciplina şchiopăta, fiindcă echipajul nu mai ştie de frică.

În această problemă, iarăşi a fost consultat secsecul, care a pus carenţele în activitatea de întreţinere a fricii în cîrca primului locţiitor politic.

— Frica, fără o muncă politico-educativă, nu are efectul scontat, chiar dacă noi, în ce ne priveşte, facem tot ce este posibil. În perioada raportată, noi am demascat şi izolat în cală patru mecanici, un bufetier, doi marinari şi un pasager.

— Dar pasagerul pentru ce?

— Cînta nişte cîntece subversive. Ce cîntece cîntam noi înainte? Noi cîntam cîntece optimiste. „Noi mergem pe calea cea dreaptă, alta mai dreaptă nu-i...". Astfel de cîntece cîntam. Şi ce credeţi că aud adineauri? Un cîntec oribil. Aici sîntem numai ai noştri, aşa că eu o să-mi permit să interpretez ce cînta pasagerul:

„Mania, Vania, salutare,
Sînt un biet orfan pe mare,
N-am mămucă, n-am tătucă,
N-am nimic şi sînt pe ducă".

— Dar nu-i rău! — zice căpitanul. Nu-i deloc rău!

Pilotul a vrut chiar să-şi scrie versurile, dar secsecul nu l-a sfătuit.

— Asta încă nu-i nimic, — a spus el, mai treacă-meargă, este ceva încă nematurizat, nu cheamă la nimic, dar mai departe e rău de tot.

— Dar ce-i rău? — a întrebat cu mare interes pilotul, sperînd măcar să memoreze cuvintele.

— Uite ce-i rău — a răspuns secsecul şi a mai cîntat:

„Prin ocean cutreeram
Şi pămînt nu mai vedeam,
N-am mămucă, n-am tătucă
N-am nimic şi sînt pe ducă".

— Da, a oftat primul locţiitor, este un exemplu tipic al stării de decădere. Cu aşa ceva nu ajungem prea departe.

— Bine, tovarăşi, — a spus căpitanul. Totul este clar. Putem să spunem următoarele: am pierdut cursul şi nu se ştie încotro plutim. Corpul vasului a ruginit, vasul ia apă, n-avem cu ce şi cu cine astupa găurile, fiindcă poporul nu mai crede în nimic şi nu mai vrea să astupe nimic cu sine. Trei maşini din patru nu funcţionează, iar pentru a patra nu avem nici un fel de combustibil în afară de cărţile fostului amiral. S-ar putea să punem pe foc fel de fel de catarge de prisos, scîndurile de pe punţi şi mobilierul de pe vas, dar acest combustibil ne va ajunge doar dacă mergem pe un curs corect, într-o direcţie corectă, dar pe care noi nu o cunoaştem. Dacă mergem într-o direcţie greşită se va termina orice fel de combustibil pînă la urmă, găurile vor fi din ce în ce mai mari şi, deci, cu siguranţă ne vom scufunda.

— Ne scufundăm cît ai zice peşte — spuse pilotul.

— Peşte... apă... Apropó de băutură — a spus căpitanul şi s-a uitat spre şeful de echipaj.

— Fără băutură se mai poate — a spus şeful de echipaj, fără mîncare e mai greu.

— Cum stăm cu mîncarea? — s-a întors căpitanul spre bucătarul de bord.

Bucătarul s-a ridicat în picioare, şi-a scos boneta de pe cap şi a raportat că, deşi mai există probleme cu mîncarea în general, pentru personalul superior de comtndă sînt suficiente alimente pentru o anumită perioadă nedeterminată.

— Iar ceilalţi să se hrănească cum pot — a observat cu nepăsare timonierul.

— Aceasta ar fi o mare greşeală politică, — a ripostat hotărît locţiitorul politic. Da că nu hrănim echipajul, toţi vor muri unul după altul, iar noi nu vom putea conduce vasul pînă la destinaţie şi ne vom scufunda. Dacă nu-i vom hrăni pe pasageri, se vor revolta şi ne vor arunca la rechini.

— Am o idee / — a strigat pilotul. Toţi s-au întors spre el.

— Ideea este următoarea — a spus: luăm noaptea toate bărcile, le încărcăm cu alimentele şi apa de băut rămase şi...

— Şi, i, i, i, — zice cu zeflemea secsecul, demult nu mai sînt nici un fel de bărci, sînt furate.

— Cum, sînt furate toate sau parţial? — a întrebat căpitanul.

— Se furau parţial, dar sînt furate toate, a recunoscut intimidat secsecul.

— Ce chestie! Căpitanul a fluierat. Dar băieţii tăi ce făceau?

— Păi, băieţii mei primii le-au şi furat şi au şters-o, a spus cu o voce pierdută secsecul şi s-a intimidat complet.

— Nu-i nimic, a spus căpitanul, chiar e mai bine aşa. Nu avem bărci, nu avem cu ce fugi, deci vom conduce vaporul mai departe. Ca să evităm nemulţumirile echipajului şi ale pasagerilor, o parte din produsele noastre alimentare trebuie să le-o dăm lor.

— Protestez categoric! — a sărit locţiitorul politic. Bîlbîindu-se de emoţie, el a explicat că, personal, este de acord cu orice schimbare de curs, cu orice lipsuri, dar înrăutăţirea alimentaţiei personalului superior de conducere reprezintă o greşeală ideologică, politică, tactică şi strategică. — Noi ştim foarte bine, a continuat el, că existenţa determină conştiinţa. Vedem aceasta şi la subalternii noştri. Ei au o existenţă precară şi conştiinţă inferioară. Dacă împărţim produsele noastre alimentare cu alţii, vom înrăutăţi prin aceasta existenţa noastră şi deci şi conştiinţa. Dar cu o proastă conştiinţă nu vom putea conduce vasul într-o direcţie corectă şi pe un curs corect.

— Aşa e! — a oftat pilotul.

— Dar trebuie totuşi să hrănim şi poporul — spune şeful de echipaj.

— Dacă şeful nostru de echipaj este atît de conştient, a spus secsecul — haideţi să-l înlăturăm din cambuza noastră, iar raţia lui specială s-o împărţim egal între echipaj şi pasageri. Liniştim şi poporul, şi facem şi o experienţă ideologică: vom urmări cum se va înrăutăţi conştiinţa şefului de echipaj.

Şeful de echipaj a regretat, desigur, că s-a dovedit a fi un asemenea iubitor de adevăr, dar era prea tîrziu pentru t face ceva şi a fost scos din cabină. A început elaborarea hotărîrii definitive. Au fost foarte multe dispute. Unul zice că trebuie mers cu spatele înainte, altul propune cu faţa înapoi. Au ajuns la o soluţie de compromis: de a merge cu partea stîngă spre dreapta. Apoi au convocat echipajul şi pasagerii. I-au adunat pe puntea de sus, au pus masa de prezidiu. Membrii consiliului, toţi în afară de şeful de echipaj, s-au aşezat la acea masă. Şefului de echipaj i s-a găsit un loc în ultimul rînd, iar căpitanul s-a ridicat la tribună şi a spus:

— Stimaţi membri ai echipajului, pasageri şi pasagere. După cum vă este cunoscut, noi, acum şaptezeci de ani, am plecat din punctul A cu scopul de a ajunge în punctul B, dar ne-am schimbat brusc cursul şi ne-am îndreptat spre ţara Limonia, unde cresc lămîile şi curg rîuri de lapte şi de miere. Trebuie să recunoaştem că încă n-am ajuns la ţărmul mult dorit. Au existat cauze obiective. Am avut duşmani care în permanenţă ne deviau cursul. Dar am deviat fiindcă mergeam pe o cale nemaicunoscută, neavînd nici hărţi, nici îndrumare de pilotaj şi de fapt fără să ştim exact unde se află Limonia şi dacă există într-adevăr. Poate a fost o greşeală să alegem un drum maritim, poate era mai simplu pe uscat. În calea noastră am întîlnit ceţuri, furtuni, uragane, stînci submarine şi aisberguri. Oamenii noştri înfruntau eroic greutăţile. Trebuie să ne amintim de eroismul marinarilor de cart, al mecanicilor şi fochiştilor. Ei munceau cu sudoarea frunţii, uneori chiar arzînd de vii în camera cazanelor, astupînd cu propriul corp spărturile, căzînd peste bord pradă rechinilor. Au existat şi anumite greşeli din partea fostei conduceri. Aceasta nu-şi apleca urechea la vocile lucide care spuneau că direcţia este greşită. Rupîndu-se de masele largi, aceasta consuma mai multe produse decît trebuia. Am hotărît să renunţăm la aceste practici, acum ne vom apleca urechea. În afară de aceasta, o parte din produsele destinate alimentaţiei conducerii superioare, se va împărţi experimental la toţi.

— Corect! — a strigat unit echipajul.

— Corect! — au strigat pasagerii.

— Nu este corect! — a vrut să strige din ultimul rînd şeful de echipaj, dar văzînd pumnul pe care i l-a arătat secsecul, a tăcut.

— În afară de aceasta — a continuat căpitanul —, noi am hotărît să îmbunătăţim substanţial condiţiile voastre de existenţă, făcînd-o mai liberă şi plină de bucurie. Se anulează orice restricţii referitoare la lăţimea pantalonilor şi lungimea părului, se permite pictarea tablourilor abstracte, cîntarea cîntecelor interzise şi dansarea dansurilor considerate pînă acum străine nouă. În afară de aceasta, se permite criticarea conducătorilor cursei noastre, la orice nivel, chiar pînă la şeful de echipaj.

— Dar putem să-l batem? — a strigat cineva din echipaj.

— Nu, tovarăşi, de bătut nu se poate. Pentru bătaie noi avem minunata noastră securitate, călită în anii de mers, care îşi continuă activitatea sa eficientă. Dacă vreţi să bateţi pe cineva, faceţi o cerere în scris, care va fi analizată. Dar, tovarăşi, oferindu-vă atîtea libertăţi, ,comanda superioară contează pe faptul că veţi dovedi o şi mai înaltă conştiinţă, că toţi pînă la unul veţi contribui la mic-
toţi pînă la unul veţi contribui la mişcarea noastră înainte. Va trebui să nu mai avem pasageri care se vîntură pe punte, se uită în zare sau joacă domino la pupa. Acum toţi vor fi consideraţi membri ai echipajului. toti

Traducere de Vera ŞTEFANOVICI
(după Nedelia, nr. 21, 1990)

Colectivul de redacţie: Radu ANDRIESCU, Liviu ANTONESEI (redactor şef adjunct), Emil BRUMARU (redactor şef adjunct), Codrin BURDUJA (secretar de redacţie), Mariana CODRUŢ, Nicolae DABIJA, Nichita DANILOV, Alexandru DOBRESCU (redactor şef), Valeriu GHERGHEL, Mădălina GRIGORAŞ (secretar de redacţie), Ion HADÂRCA, Nicolae IONEL, Alina MUNGIU, Constantin PRICOP (secretar general de redacţie), Horia ZILIERU.

Administraţia: Bucureşti, Calea Victoriei 133—135, telefon (90) 506618.
REDACŢIA: IAŞI, Casa cu absidă, Centrul civic: telefon (981) 16242

PREŢUL UNUI EXEMPLAR: LEI 5

Cititorii din străinătate se pot abona prin ROMPRESFILATELIA — Sector export-import presă P.O. Box 12—201, telex 10376 prsfir Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64—66, sector 1